

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Martin Závodský

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Obraz Václava IV. a zemí Koruny české na přelomu 14. a 15. století
v současném českém komiksu**

Image of Wenceslaus IV of Bohemia and the Lands of the Crown of Bohemia
at the turn of 14. and 15. century in czech present-day comics

Martin Závodský

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdíchyneček, Ph. D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: D – ZSV

Rok odevzdání 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Obraz Václava IV. a zemí Koruny české na přelomu 14. a 15. století v současném českém komiksu* vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 20.07.2020

.....

podpis

Rád bych poděkoval PhDr. Janu Zdichyncovi, Ph. D. za vedení mé bakalářské práce, za jeho cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní velmi pomáhaly. Dále pak své rodině, zejména mamince, která se stala mou korektorkou a podporovatelkou.

ABSTRAKT

Tato práce se zaměřuje na obraz českého a římského krále Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v současném českém komiksu. Úvodní část práce je věnována definicím popkultury a komiksu. Zároveň je v ní zkráceně přiblížena historie světového a českého komiksu. Dále se soustředím na obraz Václava IV. v dílech moderní historiografie. Daný obraz přibližuji ve vybraných událostech z života tohoto panovníka. V poslední části pak analyzuji samotný komiks. Komiksů o tomto panovníkovi mnoho nevzniklo, proto se věnuji zejména dvěma hlavním dílům.

Zajímá mě zejména historická přesnost komiksů a též věrohodnost obrazu českého panovníka. Proto provedu i syntézu obrazu panovníka z historiografie a z komiksu. Práce se primárně nevěnuje uměleckému zpracování komiksů. Zaměřuji se v ní výhradně na události a obraz Václava IV. Cílem práce je přiblížit historický komiks a zjistit, zda je historicky věrohodný. Jedná se totiž o velmi populární médium, které je oblíbené takřka po celém světě. V závěru hodnotím celou práci. Komiksy se většinou drží historických faktů. Často přibližují i různé pověsti, které o daném panovníkovi kolovaly/kolují. Objevují se zde i nepřesnosti, které dle mého názoru souvisí se zpestřením příběhu pro čtenáře. Jedná se například o úmrtí Jana Zhořeleckého.

KLÍČOVÁ SLOVA

Václav IV. Lucemburský; komiks; popkultura; české země na přelomu 14. a 15. století; obraz panovníka; zobrazení středověké společnosti a reálií; obraz předhusitské doby; stereotypy o osobnosti Václava IV.; věrohodnost komiksů; Václav jako římský král

ABSTRACT

This work is focused on an image of Wenceslaus IV of Bohemia and lands of the Crown of Bohemia at the turn of the 14th and 15th century in contemporary Czech comics. The first part of this work focuses on definitions of popculture and comics. It also includes a short introduction to history of the world and Czech comics. Further, I focus on the image of Wenceslaus IV of Bohemia in the modern historiography works. The given image is presented in selected events in the life of the monarch. In the last part of this work I analyze the comics itself. There have not been many comics about this monarch, so I focus on two main works.

I am interested in the historical accuracy of the comics and the credibility of the image of the Czech monarch. Therefore, I will also synthesize the image of the monarch based on historiography along with comics. The work is not primarily interested in the artistic adaptation of comics. I focus exclusively on the events and the image of Wenceslaus IV of Bohemia. The aim of the work is to present the historical comics and find out if it is historically credible. As this is a very popular medium, nearly worldwide popular. In the end, I evaluate the whole work. Comics mostly stick to the historical facts. They often describe miscellaneous rumors about the monarch. There are also few inaccuracies, which, in my opinion, are related to livening up the story for its readers. For example the death of Jan Žižka.

KEYWORDS

Wenceslaus IV of Bohemia; comics; popculture; Lands of the Crown of Bohemia at the turn of the 14th and 15th century; image of monarch; image of medieval society, life and institutions; stereotypes of personality of Wenceslaus IV; image of pre-Hussite period; credibility of comics; Wenceslaus IV as the king of the Romans.

Obsah

1	Úvod.....	8
1.1	Struktura a metody práce	8
1.2	Prameny a literatura	10
2	Popkultura a komiks.....	12
2.1	Popkultura.....	12
2.2	Definice a historie komiksu	14
2.3	Historie komiksu v českých zemích	17
3	Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii 20	
3.1	Václavovo mládí pohledem historiků	20
3.2	Václav IV. a papežské schisma.....	22
3.3	Václav IV. a válka o Uhry a židovský pogrom.....	25
3.4	Václav IV. a Jan z Pomuka	27
3.5	Václav v zajetí	28
3.6	Václav a přelom 14. a 15. století v Čechách.....	31
4	Analýza obrazu Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v současném českém komiksu	34
4.1	Přelom 14. a 15. století očima komiksu.....	35
4.2	Václavovo mládí očima komiksu	39
4.3	Václav IV. jako alkoholik očima komiksu	41
4.4	Václav IV. jako římský král očima komiksu	46
4.5	Václav IV. jako zajatec panské jednoty očima komiksu	49
5	Závěr.....	53
6	Seznam použitých informačních zdrojů	55

6.1	Prameny	55
6.2	Sekundární literatura	55
6.3	Elektronické zdroje	57
6.4	Film	57
7	Přílohy	58

1 Úvod

Český a římský král Václav IV. zřejmě nenaplnil předpoklady, jež do něj byly vkládány. Doba jeho vlády byla velice rozporuplná. Po velmi úspěšné politice Karla IV. usedl na český a zároveň i říšský trůn jeho syn, který se mu v úspěších nevyrovnal. Již od školních let jsem byl seznamován s Václavem jako s neúspěšným politikem. Často jsem slyšel o jeho výbuších vzteku a zálibě v alkoholu. Je však stále tento obraz panovníka v historiografii stejný? A jak to vypadá se zobrazováním Václava IV. v jednom z vlivných médií popkultury, v komiksu?

Komiks je v dnešní době velmi oblíbeným médiem. Lze to dosvědčit neuvěřitelnými úspěchy filmů na komiksové motivy. Téměř každý z mé generace zná v dnešní době *Avengers*, *Iron man*, *Spidermana* a další. Existují však i komiksy, které se věnují historickým událostem. Nemálo z nich se týká i českých dějin. Právě ty mohou posloužit i ve výuce, proto mě toto téma zaujalo. Vyšlo již nespočetně komiksových děl, která se věnují osobě Karla IV., avšak nemnoho jich je o jeho synovi Václavu IV. Mojí otázkou tedy je, jak je tento panovník v komiksu zobrazen? Drží se komiks obrazu panovníkovy osoby podle aktuálních názorů historiků? Či bude Václav IV. zobrazen jako padouch, který brojí proti Janu Husovi a ničí svou politikou české země?

1.1 Struktura a metody práce

Práci rozdělím do několika kapitol a podkapitol. V první části práce se budu zabývat termínem populární kultura. Vysvětlím její pojetí dle různých autorů. Danému tématu se chci věnovat, jelikož komiks do popkultury zařazují. Proto je důležité si ustanovit její charakteristiku a potvrdit tak, zda sem komiks patří. V další části první kapitoly se věnuji komiksu samotnému. Definuji, co to komiks je, a ukážu různé přístupy autorů v chápání tohoto literárního celku. V neposlední řadě se budu věnovat historii komiksu. Zaměřím se na jeho vývoj ve světovém hledisku, jelikož zejména v USA se jedná o velmi populární médium. Samozřejmě nesmí chybět ani pohled do našich končin. Proto se v poslední části první kapitoly zaměřím na český komiks. Opět se budu věnovat jeho vývoji, nejznámějším českým dílům a autorům. V neposlední řadě se krátce zmíním o historickém komiksu, jelikož ten je pro mou práci nejdůležitější. Zmíním nejznámější komiksová díla, která jsou založena na historické bázi, některá však s historií pouze volně pracují.

V druhé kapitole se budu věnovat již samotnému českému panovníkovi Václavovi IV. Zaměřím se zejména na důležité události, které mi přinesou dostatečné informace o jeho osobě, respektive o obrazu jeho osoby v dílech současných historiků. Celá tato kapitola je rozdělena

do několika podkapitol. První je podkapitola o Václavově mládí. Domnívám se, že zde musí být uvedeny jisté okolnosti, které předurčují povahu tohoto českého krále. Zaměřím se zde především na jeho výchovu a roli Karla IV. při utváření jeho osobnosti. Vše doplním náhledy historiků na dané téma. V další podkapitole se zabývám papežským schismatem. Jedná se o velký problém církve na přelomu 14. a 15. století. Zejména panovník Svaté říše římské měl tento problém řešit. Tudíž se podívám na důvody, proč nebylo schisma za vlády Václava odstraněno. Předpokládám, že se při výkladu této problematiky opět projeví některý osobní rys tohoto panovníka. V třetí podkapitole o Václavovi nazvané „Václav IV. a boj o Uhry a židovský pogrom“ se věnuji především dění v českých zemích. Zaměřím se na vztah Václava a jeho sourozenců – zejména na vztah se Zikmundem, zčásti i s Janem Zhořeleckým a jeho moravskými bratřenci, zápas o Uhry, židovský pogrom v Praze a jiné. Nejdůležitější je pro mne však spor mezi Václavem a Janem z Jenštejna, který pravděpodobně také především určuje historický obraz Václava IV. přinejmenším od doby barokní. Předpokládám, že se v něm projeví opět nějaký Václavův nešvar – zejména výbušnost či opilství, tomu se věnuji ve čtvrté podkapitole. V předposlední kapitole rozebírám vznik panské jednoty a královo zajetí. Vše bude opět obohaceno o komentáře historiků k danému tématu, jak se Václav v dané chvíli choval atd. Poslední část této velké kapitoly se věnuje situaci v českých zemích na přelomu 14. a 15. století. Zaměřím se zejména na působení Jana Husa a jeho vztah s Václavem, který se v průběhu let měnil. Budu se věnovat důležitým událostem a reakcemi Václava na ně. Tuto podkapitolu zakončím úmrtím českého krále.

Výběr podkapitol je záměrný, směřuje k charakteristice Václava IV., jeho reakcí a jeho obrazu mezi historiky. Jedná se pouze o přibližný pohled na dějiny českých zemích v daném období. Pro tuto práci jsou důležité zejména reakce Václava a jeho obraz mezi historiky. Celou tuto kapitolu budu v závěrečné části své práce srovnávat s komiksem.

Třetí a zároveň poslední kapitola je rozdělena do několika podkapitol. V úvodu kapitoly představím analyzované komiksy. V první podkapitole se věnuji obrazu českých zemí na přelomu 14. a 15. století v soudobém českém komiksu. Srovnám tento obraz s názory historiků, pokusím se najít rozdíly v interpretaci, pokud nějaké jsou. V dalších částech se již věnuji samotné osobě Václava IV. Podrobím analýze zjištěné charakteristiky z předchozí kapitoly a zjistím, zda jsou též obsaženy v komiksech. Z tohoto důvodu následují části uvedené „Václav IV. jako,, – zde se zabývám veškerými narážkami na panovníkovu oblibu alkoholu. Podkapitolu též obohacím o obraz Václavovy záliby v lovu. V poslední kapitole pak analyzuji komiksová díla a následně je srovnám v obrazem Václava IV. mezi historiky.

1.2 Prameny a literatura

V zásadě budu v prvních dvou kapitolách čerpat z literatury, která se sledovaným tématům věnuje. V první kapitole bych zmínil zejména dílo Johna Storeyho *Cultural theory and popular culture: an introduction*.¹ Právě tento autor vydal dílo, které čtenáře zavede do problematiky populární kultury a já z něj budu primárně čerpat. Použil jsem však i jiná díla, jako je *Populární kultura v českém prostoru*² nebo od Mileny Bartlové *Pop history*.³

V části, která se věnuje komiksu, využiji zejména díla dvou autorů Scotta McClouda: *Jak rozumět komiksu*⁴ a Milana Krumla: *Comics: Stručné dějiny*.⁵ Bylo vcelku problematické sehnat dostatečný počet děl, jelikož historii a celkovému zkoumání komiksu se zatím příliš mnoho autorů nevěnuje. Mimo jiné jsem využil i díla *Comics & sequential art*.⁶ K historické části pak využívám opět dílo McClouda, zejména co se týče zahraničního vývoje komiksu. V českém prostředí vzniklo velmi zajímavé a rozsáhlé dílo *Signály z neznáma: český komiks 1922 – 2012*.⁷ Rozsahem se jedná o opravdu nejpodrobnější práci v českém prostředí. Dále jsem též nahlédl do díla *Dějiny československého komiksu 20. století*,⁸ avšak svým obsahem se neblížila kvalit *Signálů z neznáma*.

Ohledně Václava IV. nevzniklo příliš monografií. Asi nejvýznamnější z nich je dílo Jiřího Spěváčka, které je svým rozsahem zároveň nejrozsáhlejší. Spěváček podává o Václavovi ucelený obraz a zároveň popisuje události, které se staly za jeho života. Zbylá díla, které využívám ve své práci, většinou vycházejí ze Spěváčkovy práce. Jako další důležitá díla vnímám *Husitské století*⁹ a Čornejovy *Velké dějiny země koruny české*.¹⁰ Zajímavou prací pro mne také byla práce J. Bílka *Václav IV. - Nešťastný syn slavného otce*,¹¹ Francise Rappa *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*,¹² které jsem zejména, spolu se

¹ STOREY, John. *Cultural theory and popular culture: an introduction*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015.

² DANIEL, Ondřej a kol. *Populární kultura v českém prostoru*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013.

³ BARTLOVÁ, Milena, ed. *Pop History: o historické věrohodnosti románů, filmů, komiksů a počítačových her*. Praha: Lidové noviny, 2003.

⁴ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008.

⁵ KRUML, Milan. *Comics: Stručné dějiny*. Praha: Comics Centrum, 2007.

⁶ EISNER, Will. *Comics & sequential art*. Tamaraca: Poorhouse press, 1985.

⁷ ČESÁLKOVÁ, Lucie, KOŘÍNEK, Pavel a Tomáš PROKŮPEK (ed.), *Signály z neznáma: český komiks 1922–2012*. Řevnice: Arbor vitae, 2012.

⁸ PROKŮPEK, Tomáš, Pavel KOŘÍNEK, Martin FORET a Michal JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. Praha: Akropolis, 2014.

⁹ BARTLOVÁ, Milena, CERMANOVÁ, Pavlína, Robert NOVOTNÝ a Pavel SOUKUP, ed. *Husitské století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

¹⁰ ČORNEJ, Petr. *Dějiny země Koruny české I.: Od příchodu Slovanů do roku 1740*. Praha: Paseka, 1992.

¹¹ BÍLEK, Jiří. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*. Libeznice: Víkend, 2019.

¹² RAPP, Francis. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* 2007. Přeložil Vladimír CINKE. Praha: Paseka, 2007.

Spěváčkem, používal. Mohu konstatovat, že většina současných autorů vychází z velká části ze Spěváčkova díla. Tudíž bylo těžké najít rozdíly mezi jednotlivými autory. Takřka většina událostí je popsána podobným stylem, jako v díle J. Spěváčka. Do této kategorie bych zařadil i dílo *Václav IV. a Zikmund: bratři, rivalové, králové*.¹³ Obrazem Václava se ve své práci *Král Václav IV.: dle katolických klevet a dle dějepisu*¹⁴ zabývá František Loskot. Ten zejména odkazuje na panovníkův obraz mezi kleriky. Tématu se věnuje i Petr Čronej v příspěvku *Václav IV. v proměnách času*.¹⁵ K obohacení textu o informace jsem využil i díla, která se Václavovi věnují nepřímo, jedná se zejména o práce *Jan Zhořelecký: třetí syn Karla IV.*¹⁶ a *Jan Nepomucký: česká legenda*.¹⁷

Poslední část mé práce čerpá z pramenů. Pramenem mi jsou různé komiksy, které se věnují osobě Václava IV. Jak jsem již zmínil, není jich příliš. V některých částech proto používám díl seriálu *Udatné dějiny českého národa*. Ten je natočen na motiv stejnojmenné komiksové knihy. Myslím si tedy, že je sem zařazen oprávněně. Zbylé prameny více představím v kapitole „Analýza obrazu Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v soudobém českém komiksu“.

¹³ VURM, Bohumil a Zuzana FOFFOVÁ. *Václav IV. a Zikmund: bratři, rivalové, králové*. Praha: Knižní klub, 2018.

¹⁴ LOSKOT, František. *Král Václav IV.: dle katolických klevet a dle dějepisu*. Praha: Volná myšlenka, 1911.

¹⁵ ČORNEJ Petr: *Václav IV. v proměnách času*. (Příspěvek k české pověsti královské.) Roč. 33, 1985, č. 5, s. 408-423.

¹⁶ BOBKOVÁ, Lenka, Tomáš VELIČKA a Jan ZDICHYNEC. *Jan Zhořelecký: třetí syn Karla IV.* Praha: Casablanca, 2016.

¹⁷ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký: česká legenda*. Praha: Paseka, 2013.

2 Popkultura a komiks

V této kapitole se věnuji popkultuře, do níž dle mého soudu komiks bytostně náleží, a poté fenoménu komiksu, respektive jeho stručným dějinám.

2.1 Popkultura

Cílem této podkapitoly není vymezit novou definici populární kultury. V úvodní části bych chtěl objasnit, co to popkultura vůbec je a poukázat na problémy, které vyvstávají při jejím definování.

Vznik populární kultury se povětšinou pojí s koncem 19. století, tedy obdobím, ve kterém dochází k urbanizaci, industrializaci a k rozvoji masových médií. Důležitou roli ve vzniku popkultury sehrála a dodnes hrají masová média. Problematikou definice populární kultury se mezi prvními začala zabývat britská škola. Ta se soustředila na kulturní studia a humanitní předměty a mezi prvními se věnovala problematice médií a právě popkultuře. Mezi dalšími se tímto pojmem zabývají autoři knihy *Populární kultura v českém prostoru*. Naráží na problém vzniku slovního spojení „populární kultura“. Slovo populární si můžeme vysvětlit jako oblíbený, lidový nebo srozumitelně podaný.¹⁸ Slovo kultura, které vzniklo z latinského „colere“ (pěstovat), je definováno jako soubor výsledků veškeré tělesné a duševní činnosti utvářející lidskou společnost,¹⁹ dle *Antropologického slovníku (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk* kultura vystupuje jako hodnotící pojem, jejím vlivem se člověk povznáší k vyšší formě identity.²⁰ Dochází tak v češtině ke spojení dvou těžko spojitelných slov.²¹

Při samotné definici populární kultury budu vycházet z Johna Storeyho, který ve svém díle *Cultural theory and popular culture an introduction* určuje šest možností, jakými lze toto slovní spojení vysvětlit.²²

¹⁸ *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český. [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=popul%C3%A1rn%C3%AD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

¹⁹ *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český. [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=kultura&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

²⁰ MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)* [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009 [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/pdf/antropologicky_slovník.pdf s. 2068.

²¹ DANIEL, Ondřej a kol. *Populární kultura v českém prostoru*. s. 9. Citujete-li podruhé, stačí DANIEL, O. a kol. (nemusíte uvádět celé křestní jméno)

²² STOREY, John. *Cultural theory and popular culture: an introduction*, s. 5.

Populární kultura je kultura velice oblíbená mezi širokou masou lidí, jak uvádí Storey ve své první definici. Tato kvantitativní myšlenka se pak dá podle Storeyho potvrdit jednoduchým příkladem na prodeji knih, CD a DVD nosičů.²³ Dále bychom mohli spočítat návštěvnost festivalů, koncertů a dalších. Avšak tato definice není dostačující, jelikož se jedná o příliš široký pohled. Tudíž se autor snaží najít definici přesnější.

Druhá možná definice je, že popkulturu tvoří zbytek, který nám zůstane po vymezení si vysoké kultury. Dochází tak ke vzniku jistého elitářství, populární kultura se stává tím, co neprojde sítí kritiky. Popkulturu bychom tak mohli vnímat jako podřadnou, spojenou s komercí. K této domněnce by nás mohl vést i úryvek ze Storeyho knihy: „*Tato definice je často potvrzována tím, že populární kultura je masově vyráběna, zatímco vysoká kultura je výsledkem individuálního aktu tvorby.* [překlad autora].“²⁴ Musíme si ale uvědomit, že dané síto, respektive kritéria, která rozlišují populární a vysokou kulturu, se mění. To, co dnes považujeme za populární kulturu, můžeme za pár let oceňovat jako kulturu vysokou.

Za třetí lze popkulturu považovat za ekvivalent k masové kultuře. Populární kultura se tak stává komerčním výdobytkem. Masová kultura je spojována s neustálou tvorbou autorů za cílem finančních zisků či uspokojení konzumenta. Dalo by se říct, že se jedná o tvorbu na objednávku bez hlubších myšlenek. Jako příklad mohu uvést tvorbu Andyho Warhola či Salvadora Dalího, který si jako jeden z prvních autorů nechal platit za rozhovory.²⁵

Za další můžeme populární kulturu definovat jako kulturu lidovou. V lidové kultuře totiž můžeme nalézt podobné rysy jako má kultura populární. Můžeme říct, že popkultura se stává synonymem folklóru. K vyvrácení této definice můžeme použít jeden výše zmíněný fakt. Populární kultura využívá hojně komerce, zatímco u lidové kultury tento prvek povětšinou chybí.

Předposlední definice je založena na souboji dominantní a podřízené kultury. Vymezená oblast střetu těchto dvou kultur je pak obsahem populární kultury.

Šestá a poslední definice je ovlivněna postmodernou. Postmoderní doba nehledá, respektive ani nevidí, rozdíl mezi populární a vysokou kulturou. Dochází tak ke stírání jednoho velkého

²³ STOREY, J. *Cultural theory and popular culture: an introduction*, s. 5.

²⁴ Tamtéž. s. 6, *This definition of popular culture is often supported by claims that popular culture is mass-produced commercial culture, whereas high culture is the result of an individual act of creation.*

²⁵ *Salvador Dalí: Dvě tváře génia* [film]. Režie François LÉVY-KUENTZ. Francie, 2013.

problému, a to je už výše zmíněné elitářství. To bylo postaveno na dělení kultury, kdy jedna byla lepší než ta druhá.²⁶

Na příkladu zmíněných Storeyho definic můžeme vidět, že je těžké přesně vymezit populární kulturu. Její definice není jednotná ani jednoduchá. Poněvadž je vznik popkultury spojen s industrializmem, urbanismem a s rozvojem masových médií, trůfám si komiks do populární kultury zařadit.

2.2 Definice a historie komiksu

Tato práce nemá za cíl zpracovat novou definici komiksu nebo sepsat dlouhou historii komiksu, myslím si však, že krátké uvedení do tématu je potřebné pro celkové pochopení práce. Na začátku této podkapitoly si dovolím položit jednoduchou otázku: Co je vlastně komiks a jak ho charakterizovat?

Definic vzniklo a stále vzniká mnoho. Začnu tedy tím, na čem se většina teoretiků (McCloud, Eisner, Harvey) shodne. Komiks je druh umění, ve kterém se kloubí více uměleckých druhů, jedná se zejména o literaturu a malířství. Obrázky v komiksech jsou uspořádány za sebou podle časové posloupnosti. Will Eisner ve svém díle *Comics and Sequential art* definuje komiks jako sekvenční umění²⁷ – obrázky se dávají do sledu a tím nabývají formu komiksu. Scott McCloud, komiksový teoretik, tento pojem rozvádí a říká, že definice komiksu je: „*Záměrná juxtaponovaná sekvence kreslených a jiných statických obrazů, určená ke sdělování informací nebo k vyvolání estetického prožitku*“.²⁸ Autor však uznává, že pojem sekvenční umění je dostačující.²⁹ Ve své práci budu užívat McCloudovu definici, v dalších částech práce se k ní budu odvolávat.

Z dané McCloudovy definice vyplývá, že komiks nemusí být vždy nutně doplněn textem. Důležité je, aby se jednalo, jak jsem již uvedl výše, o sekvenci obrazů. Do rozporu s McCloudem vstoupil teoretik R. C. Harvey s následujícím tvrzením: „*Podle mého názoru se komiksy skládají z obrazových sekvencí, ve kterých slova přispívají k jejich významu*“.³⁰ Text tedy vnímá jako nedílnou součást, jež slouží k pochopení komiksu. Způsoby, jakými je do

²⁶ STOREY, J. *Cultural theory and popular culture: an introduction*, s.12.

²⁷ EISNER, Will. *Comics & sequential art*, s. 26.

²⁸ MCCLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*, s. 20.

²⁹ Tamtéž s. 9.

³⁰ HARVEY, Robert C. Defining Comics Again: Another in the Long List of Unnecessarily Complicated Definitions. [online] <<http://web.archive.org/web/20130224030119/http://classic.tcj.com/top-stories/defining-comics-again-another-in-the-long-list-of-unnecessarily-complicated-definitions/2/>>, cit. 16. 12. 2019 „*In my view, comics consist of pictorial narratives or expositions in which words [...] usually contribute to the meaning of the picture*“.

obrázků text vpisován, se různí; může se jednat například o „bubliny“, které představují mluvenou řeč nebo nevyřčenou myšlenku. Text bývá též umístěn v obdélnících u jednotlivých obrazů. Dokonce se můžeme setkat i s komiksy veršovanými například český prvorepublikový komiks *Kulihrášek*.

Dle uvedené McCloudovy definice však vyvstává problém, kterým se historici komiksu zabývají. Kam lze klást počátky komiksu či kdy komiks oslavil sto let? Odpověď na tuto otázku není mezi odborníky jednotná a velmi se liší. Někteří kladou stou oslavu do roku 1994, jiní až do roku 2007. Obě data udávají vznik komiksu do dob, kdy se začal vyvíjet jako samostatný žánr, tedy do konce 19. století. McCloudova definice však otvírá možnost spatřit počátek komiksu v mnohem dřívějších dobách. McCloud zmiňuje jako jeden z možných počátků dobu starověkého Egypta, respektive malby v hrobkách. Jedná se například o hrobku písaře Mennyho či kněze Amenometa. Jen těžko se však mohlo jednat o formát, který měl sdělovat nějaké informace, tedy umění, které by bylo přístupné veřejnosti. To tyto egyptské malby nesplňují. Kde jinde tedy můžeme počátek komiksu hledat?

Milan Kruml ve svém díle *Comics: stručné dějiny* považuje za jeden z počátků dnešního komiksu rok 113 našeho letopočtu. V tomto roce byl v Římě postaven Trajánův sloup. Sloup byl postaven jako pocta pro císaře Trajána, který zvítězil nad Dáky. Na tomto sloupu je vyobrazena část tažení císaře do dnešního Rumunska, tedy do oblasti, kterou Dákové obývali. Dílo je vyzdobeno obrázky z boje s Dáky, bojujícího Trajána a nechybí ani výjev vítězství. Autor však podotýká, že: „*A navíc – jsou to jen obrázky! Chybí druhá podstatná složka, text.*“³¹ Toto tvrzení se však neslučuje s výše zmíněnou McCloudovou definicí, proto Trajánův sloup můžeme považovat za počátek komiksu. V 11. století našeho letopočtu vznikla ve Francii tapiserie z Bayeux, která měří 70 metrů. Na tapiserie je zachyceno dobývání Anglie Normany, tedy období, které končí roku 1066. Obrazy jsou též doplněny latinskými texty, popřípadě komentáři. Děj se rozvíjí v chronologickém pořádku. Gobelín z Bayeux tak může být považován za předchůdce komiksů i podle mnou zvolené definice. Spory, kam klást počátek komiksu, jsou však stále přítomné, a tato práce se jím ani nezabývá. Myslím si však, že pro pochopení, proč komiks vznikl, jsou výše zmíněná díla a s nimi spjaté úvahy důležité.

Milníkem, bez kterého by pravděpodobně komiks, jak ho známe dnes, nevznikl, je vynález knihtisku Johannem Gutenbergem v polovině 15. století. Vynález knihtisku přispěl k rozšíření dříve nedostupných uměleckých forem mezi širší vrstvy obyvatelstva. Jednalo se

³¹ KRUML, M. *Comics: Stručné dějiny*, s.13.

především o literární díla.³² Vraťme se ale ke komiksu a prozkoumejme toto období. Vznikala mezi lidmi oblíbená kreslená díla, která se zaměřovala na životy svatých. Běžné bylo i obrazové zobrazení exekucí. McCloud zmiňuje například utrpení svatého Erasma, kterého nazývá přímo „populární postavou.“³³ Jedno ze ztvárnění autor ve svém díle přímo ukazuje, jedná se o výjev z roku 1460.³⁴

V roce 1731 vznikl šestidílný obrazový cyklus s názvem „*A Harlot's Progress*“³⁵, jehož autorem je William Hogarth. Daný výtvar se dočkal velké obliby, a dokonce vznikly jeho pirátské kopie. Na Hogarthovu tvorbu navázal švýcarský umělec Rudolph Toepffer v polovině 19. století. McCloud ho označuje za otce moderního komiksu v nejednom ohledu.³⁶ V jeho díle dochází k ohraničení obrazů a jsou též doplněny textem.

V průběhu 19. a 20. století pak nastává, zejména ve Spojených státech amerických, rozvoj periodického tisku díky různým vynálezům. Mezi tyto vynálezy můžeme počítat například rotačku, která umožnila rychlejší tisk, zejména novin. Ty byly obohacovány o satirické příběhy, z kterých se začal vyvíjet dnešní komiks. Jedním z prvních příběhů je *The Yellow Kid and His New Phonograph* vydaný v roce 1896 Richardem Feltonem Outcaultou. Od 30. let 20. století se začaly objevovat komiksové sešity, které s sebou přinášely rozmanité příběhy, které již nebyly zaměřeny pouze na čtenáře novin. Začaly vznikat i komiksy s prvními superhrdiny, zejména ve vydavatelstvích DC Comics a Marvel Comics. Ty se i v dnešní době těší velké popularitě, kterou můžeme doložit minimálně enormními tržbami filmů vznikajících dle komiksových předloh. Nesmím však opomenout ani evropský komiks. Z francouzské dílny jsou známé komiksy o Asterixovi nebo Titeuf.

Jak jsme viděli, lidé tedy od počátku zobrazovali dění kolem sebe či významné činy v obrazech. Ty můžeme považovat za předchůdce dnešního komiksu. Pravý rozvoj však nastává až v době 19. století, kdy autoři vytvářejí ve větší míře satirická díla a také nastává mohutný rozvoj hromadných sdělovacích prostředků. Komiks se od 30. let 20. století stává zejména ve Spojených státech amerických samostatným žánrem, který si dokázal vybudovat širokou a stálou čtenářskou základnu a z novinových příloh se přesouvá do komiksových sešitů.

³² MCCLOUD, S. *Jak rozumět komiksu*, s. 16.

³³ Tamtéž s. 16

³⁴ Tamtéž s. 16.

³⁵ V překladu „Život poběhlce“.

³⁶ MCCLOUD, S. *Jak rozumět komiksu*, s. 17.

2.3 Historie komiksu v českých zemích

Vývoj komiksu v českých zemích můžeme pozorovat od druhé poloviny 19. století. Jednalo se zejména o satirická díla, která byla často vydávána ve zpravodajských či dětských časopisech. Tyto krátké příběhy byly většinou jednoduché a na konci uzavřené, hrdina se tak povětšinou nevracel v každém dalším díle jako je tomu u dnešních komiksových sešitů. Obrázkové seriály, jak se tehdy komiksu říkalo, se využívaly i jako pedagogická pomůcka. Sloužily především k výuce čtení. Satirické příběhy nahrazovaly, ba dokonce navazovaly, na kramářské písně, lidové tisky. Celkově byly české obrazové seriály ovlivněny německými periodiky.³⁷

V době, kdy se komiks zejména ve Spojených státech amerických rozšiřuje mezi čtenáře a vybudovává si svoji čtenářskou základnu, se česká komiksová tvorba ještě nedokázala řádně prosadit. Hlavním problémem byla neschopnost zaujmout, respektive prosadit se mezi dospělými čtenáři. Cílovou skupinou se tak stala mladší čtenářská skupina. Zde se však komiks potýkal s kritikou, že se jedná o škodlivý, brakový druh umění. Pokusy o vymanění se ze zadních stránek periodických tisků probíhaly. Jedná se například o čtrnáctideník *Koule*. Komiksový časopis *Koule* u nás vycházel v letech 1926 až 1928. Dostatečný počet odběratelů si však časopis *Koule* nezískal, a proto poslední číslo vyšlo 22. června 1928.³⁸ Podobný vývoj zažil i měsíčník *Malý zpravodaj* vydávaný od roku 1930. V roce 1934 se sloučil s Dětským světem, ten přestal být vydáván v roce 1935. Většího úspěchu než výše zmíněné tituly se dočkal časopis *Punt'a*. Jedná se o obrázkový seriál zobrazující dobrodružství psa Puntí a jeho kamarádů. Původně vycházel jako příloha *Listu paní a dívek* od roku 1934. Příběh se však stal tak populárním, že začal být vydáván jako samostatný komiksový sešit. Vycházel jednou za měsíc, po roce 1938 se stal čtrnáctideníkem. Celkem vyšlo 140 dílů tohoto časopisu. Roku 1942 byl však zakázán protektorátní správou a po konci druhé světové války už nedošlo k jeho obnově.

Období socialismu pro český, respektive československý komiks neneslo ovoce. Komiksové sešity byly povětšinou zakázané a žánr jako takový se opět vrací výhradně na stránky novin a zejména dětských časopisů. Zlom nastal na konci šedesátých let 20. století. Od roku 1967 začalo pravidelně vycházet dobrodružství pěti chlapců zvané *Rychlé šípy*. Autorem tohoto proslulého (aspoň v Česku a na Slovensku) komiksu byl Jaroslav Foglar. Příběhy o této pětici jsou však staršího data. Vycházely už v 30. a 40. letech na stránkách *Mladého*

³⁷ ČESÁLKOVÁ, L., KOŘÍNEK, P. a T. PROKŮPEK, ed. *Signály z neznáma: český komiks 1922–2012*, s. 18.

³⁸ Tamtéž s.21.

hlasatele. Komiksový sešit si ihned našel silnou diváckou základnu a vycházel nepřetržitě do roku 1971. V daném roce jej ukončil zákaz ze strany komunistické strany. V šedesátých letech opět mohly vycházet komiksové sešity, byla k nám dodávána i zahraniční díla, která byla vydávána například v *Ohníčku*. Dalším významným komiksovým dílem vzniklým v těchto letech je *Čtyřlístek*, který začal být vydáván v roce 1969. Jako jeden z mála přečkal i období normalizace.

Čtyřlístek zpočátku vycházel nepravidelně. Nejednalo se tedy o typické periodikum. Každé číslo mělo sice podobnou formu, chybělo mu však číslování, jedná se o prvních dvanáct čísel. Obsah prvních dvanácti čísel nebyl vždy stejný. Příběh čtyř zvířecích kamarádů byl často doplněn o básně, křížovky a hádanky. Změna nastala vydáním třináctého čísla, kdy se ustálila podoba, která relativně přetrvává až do dnešních dnů. Jedná se tak o nejdéle vycházející komiksový sešit na našem území. Bylo publikováno více než pět set čísel. Popularita daného díla je veliká. Jedná se o český prototyp zahraničních superhrdinských komiksů. Co se fanouškovské základny týče, žádný jiný česky psaný komiks zatím nedosáhl takové popularity. *Čtyřlístek* se i přenesl ze stránek časopisu na plátna kin – viz film *Čtyřlístek ve službách krále*.

Významnou osobou českého komiksu byl dále Karel „Kája“ Saudek. Tento umělec byl fascinován daným žánrem již od dětských let. Jeho tvorba se však dostala do povědomí široké veřejnosti až v 80. letech 20. století. To začal vycházet časopis *Kometa*. První díl vyšel v roce 1989, tedy v době revoluční. Komiksový sešit si ihned vybudoval svoji odběratelskou základnu. *Kometa* cílila na starší věkovou kategorii na rozdíl od výše zmíněného *Čtyřlístku*. Stejně jako *Čtyřlístek* vycházel tento časopis nejdříve neperiodicky, periodicky až od roku 1990. Postupem času však ztrácel na oblibě a poslední číslo *Komety* vyšlo v roce 1992. Oblibu si získala především publikováním víceméně nedostupných děl autorů takzvané „Generace 89“ jako byl například Jan Patrik Krásný. Největším lákadlem však byla díla výše zmíněného Káji Saudka. Byla zpřístupněna díla *Tajemství Zlatého koně*, jehož první část vyšla v prvním čísle *Komety*.³⁹ *Kometa* pak následovala neblahý osud u nás prvního komiksového časopisu *Koule*. V dnešní době je český komiks tvořen autory takzvané „Generace nula“, která se vytvořila kolem časopisu *Aargh!*. Jedná se o ročenku, která publikuje jak tvorbu domácích umělců, tak i zahraničních.

³⁹ *Staré dětské časopisy* [online] Prvních 5 čísel časopisu KOMETA – 1989 [cit. 18. 12. 2019]. Dostupné z: www.detske-casopisy.cz/prvnich-5-cisel-casopisu-kometa-1989/.

Dle výše zmíněného lze říct, že vývoj komiksu v českém prostředí nebyl jednoduchý. Musel se vypořádat s mnohými zákazy, které se týkaly především vydávání samostatných komiksových sešitů. Problém je i to, že komiks byl brán jako žánr pro děti. To je vidět i na úspěchu zejména dětských komiksů jako je Čtyřlístek nebo dodnes proslulé Rychlé šípy. Takovýto zřetelný úspěch však chybí u českého komiksu určeného pro staršího čtenáře. Samozřejmě taková díla vznikla a vznikají, avšak nedostala se výrazněji do českého povědomí, kromě tvorby například výše zmíněného Káji Saudka.

Závěrem této kapitoly bych ještě zmínil historický komiks. Mezi českou tvorbou můžeme nalézt i díla, která se věnují historickým událostem, zakládajícím se na faktech. Některá díla jsou však satirická. Tyto historické komiksy vycházejí většinou jako jeden celek, nikoliv jako příběh na pokračování. U nás vznikla díla zejména o známých českých panovnících, jedná se například o komiks *Karel IV. pán světa*⁴⁰ od Zdenka Ležáka. Vznikla též díla o Janu Husovi, která budu ve své práci využívat, dále také o *Miladě Horákové* a dalších českých historických osobnostech. Příklady těchto historických komiksů můžeme nalézt i v zahraničí. Asi nejznámějším je francouzský komiks Asterix, který má dnes 37 dílů.⁴¹ Za vznikem tohoto komiksu stojí autorské duo Uderzo a Goscinny. Na motivy jejich díla vznikla i řada filmů.

⁴⁰ LEŽÁK, Zdeněk. *Karel IV., pán světa: komiksový příběh největšího českého panovníka*. V Brně: Edika, 2016.

⁴¹ *The Collection*, [cit. 17. 12. 2019]. Asterix. Dostupné z: <https://www.asterix.com/en/the-collection/>.

3 Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii

V této kapitole se věnuji Václavovi IV. Zaměřím se na moderní českou, ale i zahraniční historiografii. Budu zkoumat, jaký obraz má Václav IV. mezi historiky. Nejprve se zaměřím na jeho mládí a výchovu, respektive na způsob, jakým k ní historikové přistupují. Poté se již budu věnovat jeho létům samostatné vlády. Nejprve jeho mládí, poté již významným událostem, které se za jeho vlády staly. Jedná se například o papežské schisma, umučení Jana z Pomuka nebo i samotný rozkvět husitských myšlenek v českých zemích. To znamená, že se věnuji kapitolám života, v kterých se nejvíce projevují Václavovy stereotypy. Musím přiznat, že prací, které by pojednávaly pouze o osobě Václava IV., je pomálu. Mezi nejvýznamnější se řadí kniha J. Spěváčka, ze které budu také nejvíce čerpat.

3.1 Václavovo mládí pohledem historiků

Václav IV. se narodil roku 1361 v Norimberku. Jednalo se o vytouženého syna. Karel IV. již dva syny měl, ale oba zemřeli v nízkém věku. Matkou Václava IV. byla Anna Svídnická, třetí manželka českého krále. Nyní se zaměřím na samotný obraz, jakým je popisováno dětství Václava IV. Jiří Spěváček uvádí, že: „...nemůžeme tvrdit, že do období samostatné vlády vstoupil připraven tvrdou školou mládí...“⁴² Zde tedy můžeme vidět první rozpor mezi historiky. Na druhé straně totiž stojí spisy dobových kleriků, kteří ve svých análech budoucího českého krále nešetřili. Na první negativní zprávy o panovníkově osobě narážíme u popisu Václavových křtin. Jednalo se o ohromnou událost, kde nechyběli zástupci kurfiřtů, knížat a dalších vládců Svaté říše římské a české šlechty. Zde mohu zmínit například přítomnost pánů z Rožmberka, jedněch z nejbohatších šlechticů zemí Koruny české. Při tomto obřadu se však stala nemilá věc. Malé nemluvně znečistilo svěcenou vodu. V tomto incidentu, mimo jiné, pak mnozí hledali prokletí Václava. Jak správně ve své práci uvádí František Loskot, nejednalo se o žádný abnormální incident, který by se nestal malým dítětem, které jsou ponořené do vlažné vody. Václav však byl císařský syn, a to je nepřípustné.⁴³ Podobnou situaci popsal i Petr Žídek, tentokrát se však jednalo o korunovací českým králem: „... Tehdy korunován jest na hradě a v té chvíli plakal náramně a zesral oltář...“⁴⁴

⁴² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 102.

⁴³ LOSKOT, F. *Král Václav IV.: dle katolických klevet a dle dějepisu*, s. 5.

⁴⁴ ŽÍDEK, Pavel. *Spravovna*, s. 178.

Je tak patrné, že existovaly dva směry, kterými se historikové vydávali. První z nich byl směr, který viděl v mládí Václava přísnou výchovu, jež ho měla připravit na léta samostatné vlády. Na druhé straně pak stojí klerici se svými kronikami, kteří odsuzují Václava jako špatného krále již od mladých let. Jiří Spěváček však nesouhlasí, respektive nejeví se mu jako správný ani jeden směr. Věnuje se zejména osobě Karla IV. V něm, v jeho výchově vidí jednu z hlavních příčin, proč budoucí český král nebyl ve státnictví úspěšný.

Zaměřím se nyní na práci Jiřího Spěváčka, jejíž výpověď obohatím výkladem prací Jiřího Bílka a Petra Čorneje. Všichni tři autoři se nejprve zabírají dětstvím budoucího krále. Nejdůležitějším vodítkem k celé situaci okolo dospívání a výchovy malého Václava je touha císaře mít syna. To se mu dlouhou dobu nevedlo, jeden syn z manželství s Annou Falckou mu dokonce zemřel. Narození Václava tak bylo jeho splněným přáním. Karel IV. se rozhodl připravit nástupnictví pro svého syna co nejideálněji. Václav byl již ve svých dvou letech na popud svého otce korunován českým králem. Další úkoly však na Karla teprve čekaly. Snažil se pro svého syna uklidnit situaci v říši, ale i v zahraničí. Seznam úkonů, které císař pro svého syna připravil, je obrovský. Zvláště Spěváček se ve své knize zaměřuje i na malé detaily.

J. Bílek i J. Spěváček zmiňují dopis, který poslal Václav IV. svému otci. Tento dopis byl napsán v roce 1368. Z daného dopisu totiž podle nich můžeme poznat náтуру malého krále. Jiří Bílek upozorňuje že: „...z dopisu vyplývá pocit Václavovy nadřazenosti nad jinými a současně až přehnané devótnosti ve vztahu k otci...“⁴⁵ V podobném duchu přistupuje k dopisu i Spěváček. Všimá si Václavova slovníku a zároveň podpisu („Václav, král český, markrabě braniborský a lužický...“⁴⁶) Již jako sedmiletý si Václav uvědomuje svoje postavení. To potvrzuje i pečeti, kterou mladý král využíval. Na ní byla vyobrazena dvouhlavá orlice, symbol římské říše. V ní je podle autora vidět neutuchající touha Karla IV. v usazení svého syna na trůn římské říše. Mimo to se Karel velmi věnoval i zahraniční politice. Získal pro Václava titul markrabě braniborský, aniž by se Václav sebevíc přičinil. Karel pro něj realizoval i výhodnou sňatkovou politiku, díky které si Václav vzal za ženu Johanu Bavorskou. Karel také vyřešil problémy s polským a uherským králem, kteří vytvořili jakousi protilucemburskou unii. V neposlední řadě pak císař připravil půdu pro korunovaci Václava králem římské říše. Václav se tak stal pouhým pozorovatelem situace. Podle Spěváčka se tak pro něj mohlo vše zdát jednoduché a snadno dosažitelné.

⁴⁵ BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 31.

⁴⁶ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 61.

Dnešní historici tedy vidí kořeny problémů Václavovy osobnosti již v jeho dětství. Nejednalo se však o nedostatečnou či příliš pevnou výchovu. Největší vinu, podle těchto autorů, nese na svých bedrech sám Karel IV., který nenechal Václava jednat samotného. Tudíž vinu nesvalují pouze na povahu osoby Václava IV. Snažili se najít opodstatnění této povahy. Samozřejmě ne vše se dá vysvětlit výchovou, ale značná část naší osobnosti se vytváří během tohoto děje. Václav se tak stal personou, které všechny důležité věci spadly do klína bez větší snahy. Vše se však mělo změnit se smrtí Karla IV. v roce 1378.

3.2 Václav IV. a papežské schisma

V této podkapitole se budu věnovat papežskému schismatu, které ochromilo církevní moc ve druhé polovině 14. století. Toto schisma vzniklo již za života Karla IV., ale až samotný Václav IV. se k němu musel postavit čelem. Jak se však na jeho postoj k papežskému schismatu dívají dnešní historikové?

Nejprve je třeba si uvědomit, že se jednalo o velmi závažnou věc. Schizma ohrožovalo jednotu církve, společenský řád. Již jsem zmínil, že papežské schisma vzniklo za vlády Karla IV. Můžeme říct, že si jej vymohl francouzský král, pod jehož nátlakem došlo ke zvolení Klementa VII.⁴⁷ v Avignonu. Naproti němu stál římský papež Urban VI., jenž byl podporován samotným císařem Římské říše. Po smrti císaře tak musel mladý Václav vyřešit velmi nelehký problém. V říši docházelo k nepokojům, jelikož města ani knížata nebyli jednotní v tom, kterého papeže podpořit. Zde měl nastoupit římský král, aby knížata spojil a společně podpořili jednoho z papežů.

Řekl bych v souladu s historiografickou literaturou, že právě v tomto okamžiku můžeme pozorovat jedno z prvních Václavových selhání. Římský král měl být autoritou, která schisma vyřeší. Jak se zmiňuje Spěváček ve své knize: „*Václav IV. se zpočátku domníval, že otázka je vyřízena jeho jednoznačně kladným vztahem k Urbanovi VI...*“⁴⁸ Lze si tedy potvrdit domněnku Spěváčka, že dětství Václava velmi ovlivnilo. Již jsem se zmiňoval, že jako malému mu vše spadlo takřka do klína. Autor s touto myšlenkou pracuje i v dalších kapitolách. Václav byl podle něj zvyklý, že autorita vládce je velická a takřka „neomezená“. Podobného názoru je například i Jiří Bílek, který přiznává, že v prvních letech vlády čekal na mladého panovníka nelehký úkol, který byl navíc ztížen celkovým neklidem v Evropě. Václav však k problému přistupoval lehkovážně.⁴⁹ Nedošlo k jasné podpoře jednoho papeže. Nejspíš to bylo způsobeno i příjezdem

⁴⁷ BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 53.

⁴⁸ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 114.

⁴⁹ BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 53.

delegátů Klimenta VII. Došlo tak k vytvoření svazu stoupenců římského papeže. Jedná se o zajímavý krok, pro mou práci důležitý. Václav nevystupuje jako hlavní původce vzniku tohoto svazu. Vznik je úspěchem Jana z Jenštejna, který byl dlouhou řadu let královým nejbližším rádcem. Václav se tehdy nejspíše jednání nezúčastnil, jelikož jeho zájem o politický život nebyl příliš silný. O tom se ovšem ještě v následujících řádcích přesvědčíme. Zajímavostí zůstává, že sporu ohledně papežského schismatu se téměř nevěnuje Francis Rapp ve své knize *Svatá říše národa německého*. V kapitole o Václavovi se tomuto tématu zcela vyhýbá.⁵⁰ Je otázka, zda je to kvůli Václavově neúspěchu či vzhledem k jiným, převratným událostem v říši. Jednalo se zejména o konflikt říšských měst a knížat, který musel mladý Václav taktéž řešit.

Danému konfliktu se však věnují i zbylí autoři, z jejichž děl čerpám. Je tedy zřejmé, že se jednalo o opravdu závažnou situaci, kterou musel král vyřešit. Samotný konflikt však započal ještě za života Karla IV. Francis Rapp poukazuje i na to, že se vládce musel potýkat i s rytířstvem, jelikož: „*Rytíři ale dobře věděli, že města i knížata jsou jejich protivníky a že osamoceni by nakonec ztratili svobodu.*“⁵¹ Václav tak skutečně stál v čele říše, která čelila velkému vnitřnímu konfliktu. Spolu s rádci, lépe řečeno zástupci za krále, byl vydán zemský mír, kde Václav opět vystupuje v pasivní roli, jinými slovy: Danou listinu měli na starosti za Václava jednající zástupci zejména již zmíněný Jan z Jenštejna, Ruprecht Falcký starší či kardinál Pius. Zejména pomocí druhého jmenovaného mohl Václav v říši něco prosadit. Jak se opět shodují historikové, potvrzuje se Václavova malá autorita na poli říšské, později i na poli české politické scény.

Nyní ale zpět k papežskému schismatu. Václav IV. nekonal jen špatná či nijaká rozhodnutí. Tlak na jeho osobu byl opravdu velký. Za prvé bylo požadováno, aby zaujal jednoznačné stanovisko k papežskému schismatu. Sám podporoval Urbana VI., ale nekonal výrazné kroky proti druhému papeži. Takto se choval z jednoduchého důvodu – kvůli vztahům s Francií. České země s ní měly od dob, kdy byl na francouzském dvoře vychováván Karel IV., více méně dobré vztahy, které nyní začaly chladnout. Bílek považuje za úspěch v politice přeorientování Adolfa Nasavského na stranu Urbana VI. Toho Václav dosadil do mohučského arcibiskupství za podmínky, že podpoří výše zmíněného papeže. Bílek tak přímo říká: „... *opět se po delší době choval jako římský panovník.*“⁵² Z této věty lze vyčíst, že ho považuje za panovníka, který občas správně zasáhne. Spěváček hodnotí událost trochu mírněji, vyjadřuje se

⁵⁰ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*, s. 230.

⁵¹ Tamtéž, s. 230.

⁵² BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 58.

k ní pouze slovy: „*Surovnáním poměrů mohl být Václav IV. v dané chvíli nadmíru spokojen...*“⁵³ Za správné považují autoři i Václavovo rozhodnutí o neuskutečnění císařské korunovační jízdy. V tomto ohledu na něj tlačil papež Urban VI., ale i jeho rádce Jana z Jenštejna.⁵⁴ Francis Rapp uznává, že: „... [*Václav*] pochopil, že hlavní scéna jeho působení jsou německé země...“⁵⁵

Další zdařilý krok, který Václav v otázce schismatu vykonal, byla smlouva s Anglií. V Anglii v té době vládl Richard II., který byl zastáncem římského papeže. Václav tak správně usoudil, že by bylo dobré provdat svou sestru Annu za panovníka Anglie. Zde dochází k rozporu mezi autory. Spěváček považuje dané rozhodnutí za výtvar papeže Urbana VI. a kardinála Pilea.⁵⁶ Tímto spojením by došlo k většímu posílení strany římského papeže. Sňatek byl skutečně dojednán a Anna byla v roce 1382 provdána za anglického krále. Daný akt jistě lze hodnotit za úspěch. Otázkou však zůstává, jaký podíl na něm nese samotný říšský a český král. Je jasné, že musel dát svolení k provdání své mladší sestry, ale dle Spěváčka nápad nevzešel z jeho hlavy.

Docházíme tak opět k tomu, v čem se autoři shodují. V závažných chvílích, kdy byla důležitá přítomnost panovníka na říšském sněmu či jiných jednáních, Václav povětšinou chyběl. Svůj čas, pokud to bylo možné, trávil na hradech v českých zemích. Zde se oddával své zábavě – lovu a pití vína. O daných záležitostech se však budu ještě zmiňovat v následujících podkapitolách. Václav IV. utíkal na české hrady před neutichajícím tlakem okolí, zejména papeže Urbana VI., který v posledních letech svého života ztrácel své spojence. Byl čím dál tím více fanatický a sám Václav přemýšlel o podpoře Klimenta VII. Nicméně v roce 1389 Urban umírá a místo něj je na papežský stolec zvolený Bonifác IX., který opět po Václavovi IV. žádal uskutečnění korunovační jízdy. K té však nikdy nedošlo. Ani po zvolení nového papeže nebyl Václav schopen využít, v té době již takřka nulové autority římského krále k vyřešení schismatu. Sám byl totiž na pochybách, zda se přiklonit k avignonskému papeži či zůstat věrný římskému stolci. Autoři tak opět narážejí na další Václavův neduh, nerozhodnost. Je pravda, že vidina opětovné spojenecké smlouvy s Francií byla velmi lákavá, ale k té nedošlo. Václav byl totiž nadmíru rozhořčen jednáním aragonského krále. Jednalo se o možném sňatku dcery aragonského krále s královým bratrancem Prokopem. Jan Aragonský však dal poslední slovo

⁵³ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 136.

⁵⁴ Tamtéž s. 121.

⁵⁵ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*, s. 230.

⁵⁶ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 138.

papeži Klimentovi VII. Václav byl rozhořčen, že o sňatkové politice krále říše má rozhodnout avignonský papež. Proto se nakonec přiklonil na stranu Bonifáce IX.

Václav IV. tak v textech autorů, kteří se věnují i papežskému schismatu, vyznívá negativně. Musíme si však uvědomit, že sám musel řešit naléhavou situaci v říši. Autoři se nicméně shodují, že ani zde nebyl příliš úspěšný. Jednalo se zejména o jeho nezáměr o politiku. Tento nezáměr se hlavně projevoval na časté izolaci na venkovských hradech, kde se mohl oddávat svým zálibám. Uznávají, že Václav vykonal pár správných rozhodnutí, ale většinově ho vnímají jako pasivního panovníka, který se v důležitých věcech nechal zastupovat nejrůznějšími rádci.

3.3 Václav IV. a válka o Uhry a židovský pogrom

Nejdříve bych rád prezentoval situaci v českých zemích a jejich blízkém okolí. Mimo nestabilní situaci na poli Římské říše a papežského schismatu se Václav zabíral rozšířením dominia vlády lucemburského rodu. Zaměřil se na Uhry, kde byl domluvený sňatek jeho nevlastního bratra Zikmunda s uherskou princeznou Marií. Tuto dohodu však po smrti svého manžela porušila uherská královna, matka Marie, Alžběta Bosenská. Marie si tak měla nově vzít za manžela Ludvíka I. Orleánského, což byl syn francouzského krále Karla V. Lucemburská dynastie si toto porušení smlouvy nenechala líbit a vyslala do Uher velké vojsko, které však nebylo pod vedením Václava IV., nýbrž Jošta a Prokopa, králových bratranců. Václav se tohoto tažení nezúčastnil. Ba naopak Spěváček zmiňuje: „*Václav IV. zůstal až neuvěřitelně lhostejný k osudu svého nevlastního bratra...*“⁵⁷ Může se zdát, že Václav opět projevuje svoji nezanícenost do politického života. Sám sice rozkázal, aby se připravilo vojsko na pomoc jeho nevlastnímu bratrovi, ale obléhání Budína se nezúčastnil. Zde však dochází k jiné nežli povahové kolizi. J. Spěváček uvádí, že: „*V oblibě neměl žádného [sourozence], zvláště pak nesnášel mladšího a energického Zikmunda...*“⁵⁸ S tímto tvrzením souhlasí i J. Bílek. Negativní bratrský vztah pramenil již z neoblíbenosti Václavovy macechy Alžběty Pomořanské (matky Zikmunda). Zejména velkou nevoli měl k výčitkám, které k jeho osobě dva výše zmínění měli. Dostáváme se opět k panovníkově charakteristice, kterou Spěváček již popisoval – nadřazenost nad všemi ostatními. Nutno zmínit, že se Václav do čela vojska nakonec postavil a pomohl upevnit Zikmundovo postavení v Uhersku. S tímto tvrzením, že Václav neměl v oblibě žádného sourozence, nesouhlasí Lenka Bobková a kolektiv, ti uvádí,

⁵⁷ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 184.

⁵⁸ Tamtéž s.185.

že: „*Pouze s bratrem Janem se král poměrně dlouho do většího konfliktu nedostal.*“⁵⁹ asi až ke konci vlády.

Nyní již zamíříme do českých zemí. Jako jednu z Václavových slabin uváděli kronikáři lásku k židům. Jeden z tehdejších autorů jej přímo nazval: „*rex Judeorum*“.⁶⁰ Petr Čornej na tato slova nahlíží jako na: „*...satirické zabarvení.*“⁶¹ Kde se však tato tehdy hanlivá slova vzala? A jaký pohled na ně má Spěváček a další?

Vše začalo velkým pogromem na pražské židovské obyvatelstvo v roce 1389. Ten odstartoval konflikt na Boží hod velikonoční. Židovskou čtvrtí procházel kněz se svátostí oltární. Několik židů hodilo po knězi kameny a rozbila se i samotná svátost oltární. Jelikož se jednalo o svátek velikonoční, tedy svátky umučení Krista a jeho zmrtvýchvstání, vzbudil tento akt vlnu nevole. Zejména proto, že židovský národ byl vinen ze smrti Kristovy. V Praze se zhrotil na popud staroměstských konšelů dav, který vyplenil židovské ghetto. Spěváček uvádí, že zemřely až tři tisíce židů.⁶²

Tento čin krále velmi rozzuřil. Musíme si uvědomit, že židé v té době byli pro křesťanskou společnost zdrojem půjček a součástí královské komory. Půjčoval si u nich i samotný český král. Náklady na udržení královského dvora byly velké. Zejména pokud do nákladu počítáme i finanční pomoc, kterou Václav zasílal svému bratrovi Zikmundovi. Dvacet tisíc kop pražských grošů mělo Staré město zaplatit jako náhradu za škodu. Navíc nechal král obehnat židovskou čtvrt' hradbami.

Můžeme tak vidět, že v židovské otázce Václav IV. zasáhl. Zároveň král trestal ty, kteří nespláceli dluhy židům, ať už se jednalo o měšťany či šlechtice. Možná právě z těchto činů pramení výše zmíněný přídomek (*rex Judeorum*). Každopádně i v této události jsou vidět nesrovnalosti, co se týče historických prací. Eneas Silvio například uvádí, že: „*Tato hanebnost bylo pro Pražany beztrestná..., jednak proto, že Václav, zkažen nečinností, byl spokojen...*“⁶³ Z těchto slov pramení už jistá nesnášenlivost k osobě tohoto panovníka od dobových autorů. Spěváček i Bílek však čin Václava hodnotí kladně, jelikož došlo k, v předchozím odstavci zmíněným, trestům.

⁵⁹ BOBKOVÁ, L., T. VELIČKA, M. Holá a J. ZDICHYNEC. *Jan Zhořelecký: třetí syn Karla IV.*, s. 92.

⁶⁰ ČORNEJ, P. *Václav IV. v proměnách času: (příspěvek k české pověsti královské)*, s. 417.

⁶¹ Tamtéž s. 417.

⁶² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 197.

⁶³ SILVIO, Enea. *Historia Bohemica: Historie česká*. s. 89.

3.4 Václav IV. a Jan z Pomuka

Další léta Václavovy vlády jsou poznamenána konfliktem s pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna, jenž byl na začátku vlády tohoto krále jeho poradcem. J. Spěváček se zmiňuje, že: „...žár vzájemné nenávisti mezi nejvyššími představiteli státu a církve,..., byly zpravidla připraveny královými drsnými oblíbenci z řad zemanů a vladyků...“.⁶⁴ Autor tak naráží na další nešvar, který je spojován s panovníkovou osobou. Václav, který se rád oddával honům, se také s oblibou obklopoval nižšími šlechtici. Ty pak obsazoval i na vysoké posty v politice na úkor vyšší šlechty, což vedlo k budoucím sporům. Vraťme se ale ke sporu s českým arcibiskupem. Spor začal eskalovat roku 1384, kdy byl Jan z Jenštejna zbaven úřadu kancléře.

V devadesátých letech 14. století hodlal Václav zřídit další biskupství na území Čech v Kladrubech na pozemcích benediktinského kláštera. Vznikem biskupství chtěl oslabit moc Jana z Jenštejna. Čekalo se pouze na smrt kladrubského opata Racka, ke které došlo v roce 1393. Pražský arcibiskup však na jeho místo rychle zvolil, respektive potvrdil volbu nového opata, čímž zabránil vzniku biskupství. Tato událost přivedla Václava přímo k „... výbuchu nepřítelů vzteku...“.⁶⁵ Výbuchy vzteku byly u Václava časté, zejména v důsledcích neúspěchů.⁶⁶ Jan z Jenštejna, který se dozvěděl o králově rozpoložení, utekl z Prahy spolu se svými úředníky Janem z Pomuku a Mikulášem Puchníkem. Královi rádci se snažili přimět arcibiskupa k návratu do Prahy se slibem ochrany. K jejich návratu nakonec došlo.

Schůzka se nezdařila. V dílech českých historiků se v k této události uvádí další Václavův nešvar, a to obliba pití vína. Po posílení alkoholem došlo u Václava k dalšímu výbuchu vzteku. Vyřčeno bylo několik výhrůžek, které se snažil arcibiskup zmírnit i pokleknutím za odprošení před samotným králem. Nic z toho však nepomohlo. Václav ve vzteku nechal zajmout úředníky arcibiskupa, jemu samotnému se podařilo utéct. Úředníci byli mučeni. Mučení se účastnil i samotný král. Po výbuchu přišlo samozřejmě vystřízlivění, kdy si král uvědomil své chyby. Mučení byli zavázáni slibem mlčení, respektive pouze Mikuláš Puchník. Jan z Pomuka své mučení nepřežil a byl svržen do Vltavy z dnešního Karlova mostu. Jan z Jenštejna poté utekl z Čech a už se zpět nevrátil.

Zajímavé zmínky o smrti Jana z Pomuku uvádí ve své práci Vít Vlnas. Zjistíme tak, že během let docházelo k samotnému zpochybnění mučednické smrti výše zmíněného světce. Umřel roku 1393, avšak zde poukazuje Vlnas na nejasnosti mezi tehdejšími kronikáři, někteří

⁶⁴ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 215.

⁶⁵ Tamtéž, s. 220.

⁶⁶ Tamtéž, s. 220.

uváděli, že zemřel v roce 1383.⁶⁷ I v tomto díle se se uvádí souvislost mezi smrtí Jana z Pomuka a výbuchu vzteku u krále Václava, který byl umocněn alkoholickým opojením.⁶⁸

„... *neustále sílící chorobný strach před ztrátou moci a trůnu...*“⁶⁹ To jsou důvody, které podle Spěváčka vedly k Václavovým výbuchům vzteku. Každopádně tento čin vyvolal v českých zemích velkou nevoli, zejména mezi církevními preláty a vysokými šlechtici. Vidíme tedy, že Václav nedržel moc pevně ve svých rukou. Z důvodů osazování nižších šlechticů, kteří se pořádně neorientovali v politice, docházelo k častým neúspěchům. Je tak zřejmé, že neúspěchy Václav již nedokázal zvládat a stále více se orientoval na své záliby - lov a pití vína. To potvrzují slova Francise Rappa: „...*jeho osobní nedostatky se projevovaly silněji.*“⁷⁰ K těmto rokům vlády přistupují autoři negativně, zaměřují se více i na vývoj Václavovy osobnosti. Ta postupem času, dle historiků, dostávala rysy výbušnosti a velkého nezájmu.

3.5 Václav v zajetí

Úmrtí Jana z Pomuka ještě více rozšířilo nevoli vůči českému králi ze strany vysoké šlechty. Tato nevole, dalo by se říct i nenávisť, pramení z odstranění dané skupiny z politického života. Lépe řečeno, Václav, jak jsem již zmínil, se obklopoval nižší šlechtou, kterou i dosazoval do nejvyšších úřadů. Spěváček dává tuto orientaci na nižší šlechtu do spojitosti s touhou Václava po odpočinku, méně intelektuální společnosti.⁷¹ Náhle tedy dochází ke změně politického spektra. Můžeme si uvést příklad: místo nejvyššího hofmistra získal Konrád Krajíř z Krakova namísto Petra z Vartemberka atd.

Od 90. let 14. století můžeme mluvit jako o úpadku Václavovy moci. Ta vyústila až v únosy krále šlechtou, a to hned dvakrát. Vysoká šlechta stála mimo větší politické rozhodnutí a konflikty přibližně do jara 1394. V tomto roce se rozhodla využít rozkolů mezi jednotlivými Lucemburky ve svůj prospěch. Lucemburkové se v té době přeli mezi sebou. Zejména markrabata Prokop a Jošt. Delší dobu měl Václav IV. spory se Zikmundem. Naopak sám král byl podporován Janem Zhořeleckým. Dobré vztahy s vysokou šlechtou měl právě markrabě Jošt, který chtěl využít její sílu. Bylo to snadné, jelikož většinu roku 1393-94 trávil Václav opět na svých venkovských hradech. Došlo k vytvoření panské jednoty, která požadovala zejména plnění jejich nároků na politické moci. V členy skupiny byli například Rožmberkové, páni

⁶⁷ VLNAS, V. *Jan Nepomucký: česká legenda*. s.112.

⁶⁸ Tamtéž s. 112

⁶⁹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 222.

⁷⁰ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*, s. 231.

⁷¹ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 166.

z Hradce či výše zmíněný markrabě Jošt. Jak uvádí J. Spěvák: „*Panská jednota nevyhlašovala program, který by mohl být, ..., považován za revoltu proti králi.*“⁷² Nicméně vznik takového uskupení nenesl Václav dobře. Již jsem se zmiňoval, že v posledních letech trpěl strachem o své postavení. Opět se u něj opakoval „...*záchvat nepřičetného vzteku*...“⁷³ a rozhodl se odjet do Prahy. Po cestě však byl jeho konvoj zastaven panskou jednotou, respektive Jindřichem z Rožmberka, Otou z Bergova a dalšími. Václavovi nejbližší ochránci utekli a král byl zajat.

Zajetí krále způsobilo vlnu nevole v Čechách, zejména v Praze, kde byl ze začátku držen. V té době už mobilizoval síly Jan Zhořelecký k osvobození krále, svého bratra. Jošt rozhodl o přesídlení z Prahy. Václav IV. byl tak chvíli držen i na rožmberských panstvích, na hradu Příběnice či na Českém Krumlově. Problémová situace nastala v říši, kde byl zvolen vikářem (po dobu králova zajetí) Ruprecht II. Ten se rozhodl situaci vyřešit a vyslal svého syna na pomoc Janu Zhořeleckému – společně se utábořili s vojskem v Českých Budějovicích. 30. července 1394 došlo k uzavření dohody. Václav bude propuštěn, za to budou panské jednoty vydány některé královské hrady: Křivoklát, Karlštejn a další.⁷⁴ To znamená, že mluvíme o hradech, kam se rád Václav uchýloval před okolním světem. Nejen to vedlo po propuštění k dalšímu výbuchu vzteku u českého krále. Václav nezvládl vstřebet fakt, že se Jan Zhořelecký hodlal stát, v případě jeho smrti, českým králem. „*Radost, že ho Jan Zhořelecký zachránil ze zajetí, byla zasuta stále rostoucím hněvem*...“⁷⁵ Menší uklidnění situace nastalo v roce 1395, kdy Václav podepsal požadavky panské jednoty. Mohu zmínit například změnu osazení zemského soudu, hlavní roli v něm měla zaujmout opět vysoká šlechta. Jan Zhořelecký po roce 1396 opouští Prahu a nedlouho poté Jan umírá – nesjípše přirozenou smrtí.⁷⁶ Často však byla v dobové literatuře zmiňována otrava, jelikož zemřel nečekaně.

Nutno zde zmínit pověst o lazebnici Zuzaně, která se o králi rozšířila. Ta mu pomohla utéct ze staroměstského vězení. K tomu Petr Čornej uvádí: „*Podmět k vytvoření pověsti o Zuzaně dala Hájkovi výtvarná díla pocházející přímo z Václavova okruhu.*“⁷⁷ Tato pověst je však již dnes vyvrácena, ale ukazuje pohled kronikářů a historiků – počínaje humanistickým

⁷² SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. s. 233.

⁷³ Tamtéž s. 233.

⁷⁴ Tamtéž, s. 239.

⁷⁵ Tamtéž s. 241.

⁷⁶ BOBKOVÁ, L., T. VELIČKA, M. Holá a J. ZDICHYNEC. *Jan Zhořelecký: třetí syn Karla IV.*, s. 107.

⁷⁷ ČORNEJ, P. *Václav IV. v proměnách času: (příspěvek k české pověsti královské)*, s. 416.

Hájkem – na Václavovu osobu. Jen samotné spojení s lazebnicí bylo hanebné, jelikož lazebnice byly často také prostitutky.

Patrné je, že Václav po tomto incidentu pomalu rezignoval na svoje politické posty. Spěváček se podivuje nad podivuhodně klidnou náladou krále při akceptování požadavků panské jednoty. Rezignovanost potvrzuje i Rapp: „*Václav se však již o říšské záležitosti nezajímal...*“⁷⁸

Zavraždění Jana z Pomuka, rozpory se šlechtou, zajetí a celkový nezájem o politické dění v říši vedly k úvahám o sesazení Václava z říšského trůnu. Zálusk na trůn si již delší dobu dělal kurfiřt Ruprecht. Kolem něj se vytvořila skupina několika významných osobností říše a rýnských kurfiřtů, jejichž cílem bylo Václavovo sesazení a zabránění nastoupení jiného Lucemburka na tento trůn. Podle Rappa byla poslední kapkou do poháru vína přátelská smlouva s Francií z roku 1397.⁷⁹ Byl svolán říšský sněm, nikoliv však králem, ale kurfiřty, bez jeho vědomí. Úkolem sněmu bylo zvolení nového krále. Zástupci říše několikrát žádali Václava, aby se konečně uchopil vlády a vyřešil problémy na poli církevním, ale i říšském.⁸⁰ Spěváček dokládá královu povahu na ultimátu, které přijel předat králi posel. Následoval opětovný výbuch vzteku, kdy panovník nařídil posla utopit. Nicméně do Říše nevyrazil. Václav byl tak 21. srpna 1400 sesazen z trůnu Svaté říše římské a na jeho místo byl zvolen čtyřmi hlasy Ruprecht. Spěváček pak uvádí, že mimo povahu panovníka přispěly k této situaci i rozbroje v říši, v českých zemích a mezi samotnými Lucemburky.

Zajetí a ztráta královské koruny zanechaly ve Václavovi, který měl z dětství pocit nedotknutelnosti královského institutu, prázdnotu. Horší chvíle ho však ještě čekaly. Zaměřím se proto na další boj, který Václava čekal, a to o samotné České království. V prvních chvílích se Václav snažil jednat, ale opět, jako již mnohokrát, plány zhatily vztahy mezi jednotlivými členy lucemburské dynastie. Na pomezí roku pak Václav ztratil svého dalšího spojence Prokopa J. Bílek k této události uvádí: „*Patrně se dostal do sporu či přímo do konfliktu s prchlivým bratrancem...*“⁸¹ Dále pak připomíná podobný osud i Jana Zhořeleckého, který se nedočkal žádného dobrého chování po osvobození, viz výše. Vznikla tak koalice říšského krále a vysoké české šlechty. Panská jednota se spojila s vojskem míšeňského markraběte a oblehla Prahu. Na pomoc přišel Zikmund v roce 1401. Přinutil Václava, aby se vydal na korunovační jízdu, Zikmunda pak v nepřítomnosti pověřil vládou nad královstvím. Danou dohodu J. Bílek

⁷⁸ RAPP, F. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.*, s. 231.

⁷⁹ Tamtéž s. 232.

⁸⁰ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 311.

⁸¹ BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 160.

označuje za politickou rezignaci,⁸² tak to vidí i J. Spěváček.⁸³ Dokonce Zikmundovi Václav slíbil i naprostou poslušnost, avšak ponechá si titul český král do konce života. Zikmund začal zabírat Václavovy hrady, což vedlo k překvapení všech, k odporu Václava. Všeobecný názor byl, že Václav již rezignoval na všechno politické dění. Královská rada měla rozhodnout o trestu pro Václava, jelikož odepřel poslušnost Zikmundovi. Došlo tak opět k rozdělení české šlechty podílející se na politickém životě. 6. března 1402 dal Zikmund Václava zavřít. To vyvolalo další bouři v českých zemích, které měl paradoxně Zikmund zabránit. Zajetí Zikmund zastíral přípravou na korunovační jízdu. Sám Ruprecht III. vydal list, že se Václav IV. nesmí dostat do Říma, tudíž o jeho uvěznění evidentně netušil.⁸⁴ Nakonec byl Václav převezen do Vídně, ze které se mu podařilo uprchnout. Zde Petr Čornej zmiňuje, že se o útěku ve své době psalo: „*Václav se prokopal konírnou či prchl záchodem.*“⁸⁵ Opět vidíme hanění českého panovníka. Pravdou však podle Čorneje je, že k útěku mu pomohla skupinka věrných přátel. Po návratu do zemí Koruny české došlo ke zklidnění společenské situace.

Je patrné, že k daným bouřím a neúspěchům nepřispěl pouze Václav svým nicneděláním. Jedním z hlavních důvodů jsou spory mezi Lucemburky a neobyčejně spleťtá mezinárodní politická situace. To také uvádí Spěváček. Narušuje tak představy kronikářů o neschopném králi, který vládl českým zemím a nedokázal zabránit jejich úpadku.

3.6 Václav a přelom 14. a 15. století v Čechách

V předchozích kapitolách jsem se zaměřil na osudové momenty vlády Václava IV., respektive na momenty, v nichž se projevíly jeho osobnostní rysy a zaznamenali je i samotní historici. K ucelení obrazu o celé této krizi vládní moci v českých zemích je třeba podívat se i na společnost v době, kdy se začala budit husitská reformace, kdy kázal Jan Hus. To vše spojím i s činnostmi Václava IV. v jeho posledních letech vlády, respektive i života.

Nejprve je třeba připomenout si, jak vypadala situace v českých zemích na přelomu 14. a 15. století. V důsledku krize panovnickovy moci a neustálých rozbrojů mezi Lucemburky dochází i k chaosu v zemích. Mohu například zmínit rostoucí kriminalitu. Ta byla spojena s nevýraznou postavou krále a také z neresspektování práva a soudů. Docházelo tak v tomto období k rapidnímu nárůstu lapkovských aktivit. Ty byly často podporovány šlechtou, která se zapojovala do politiky. Veškeré zásahy tudíž byly většinou bezvýznamné. Již jsem psal, že král

⁸² BÍLEK, J. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*, s. 160.

⁸³ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 334.

⁸⁴ Tamtéž s. 339.

⁸⁵ ČORNEJ, P. *Václav IV. v proměnách času: (příspěvek k české pověsti královské)*, s. 415.

Václav se obklopoval nižšími šlechtici. Právě ti byli často důvodem rozbrojů, vzpomeňme například na Jana z Jenštejna (viz podkapitola Václav a Jan z Pomuku). Dalším problémem, tentokrát celoevropským, byla hospodářská krize. Souvisela například s úbytkem obyvatelstva, jedním z důvodů jsou například morové rány. U nás se k tomu připojila i krize se stříbrem a oslabení pražského groše. Mimo to nesmíme zapomenout ani na stále přítomné papežské schisma. Všechny tyto aspekty vedly k reformnímu myšlení, které se nejprve soustřeďuje na Karlově univerzitě kolem osoby Jana Husa. Petr Čornej upozorňuje na fakt, že se v českých zemích střetlo reformní hnutí zároveň se stavovským hnutím a dochází k jejich spojení – na rozdíl od ostatních evropských zemích.⁸⁶

K šíření Husových myšlenek jistě pomohl ze začátku pozitivní vztah Václava k danému hnutí. Společnost, která byla zmítána krizí, si začala všimnout prohřešků církevních hodnostářů, a proto také Husova slova velmi rezonovala. Jak jsem již uvedl, Jan Hus a jeho stoupenci byli členy pražské univerzity. Po vydání Kutnohorského dekretu pak došlo ke změně počtů hlasů na univerzitě. Nyní měla více hlasů česká skupina, to vedlo k odchodu zahraničních studentů. V roce 1410 pak dochází pro Václava k velmi zajímavé události, zemřel Ruprecht III. a říšský trůn zůstal volný. Král Václav dal svolení svému bratru Zikmundovi ke kandidování na tuto pozici, ten byl v roce 1411 zvolen (před ním byl pár měsíců králem markrabě Jošt). Zde dochází i k velkému rozdílu v panování. Zikmund ihned energicky svolá koncil do kostnice, který měl vyřešit papežské schisma. Vidíme tak rozdíl mezi dvěma bratry – Václavem, který nebyl schopen udržet a prosadit královskou autoritu, a Zikmundem, který tak udělal.

Zajímavý je rok 1412, kdy Václav, ač jeho manželka podporovala Jana Husa, povolil vydávání odpustků. Jedná se o akt, proti kterému Jan Hus brojil. J. Spěváček k tomu uvádí: „... začal se strachovat nikoliv o Husa a českou pokrokovou inteligenci, ale především o svůj trůn...“⁸⁷ Setkávám se tak opět u panovníka se strachem o trůn, který jsem zde již zmiňoval několikrát. Myšlenky reformy se však dále šířily a byly úspěšné zejména v Čechách, méně na Moravě, ve zbytku zemí koruny české velký úspěch neměly. Schisma a situaci v Čechách měl vyřešit již zmíněný koncil v Kostnici. Na něm byl Hus nucen k odvolání svých slov, neučinil tak, a byl 6. července 1415 upálen. K tomu uvádí J. Spěváček: „... jeho [Husův] tragický osud Václava IV. vůbec nezajímal a ani se ho nijak nedotkl.“⁸⁸ Václav trávil většinu svého času na venkovských hradech, kde se mohl opět oddávat svým zálibám lovu a pití alkoholu.

⁸⁶ BARTLOVÁ, M. a kol. ed. *Husitské století*, s. 18.

⁸⁷ SPĚVÁČEK, J. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*, s. 446.

⁸⁸ Tamtéž s. 459.

Rok 1419 je ve znamení nátlaků Zikmunda na krále Václava na boj proti reformátorům. Jedno z posledních rozhodnutí krále Václava byla obměna radnice Nového města protireformačními konšely. Tento akt vzbudil nevoli, která vyvrcholila defenestrací konšelů 30. července 1419. „*Události červencových dnů, ..., přivedly krále Václava IV. opět do stavu nepřítelného vzteku.*“⁸⁹ Václav však i přes odpor na politiku již rezignoval a jmenoval nové konšele. 16. srpna téhož roku pak Václav IV. umírá na svém Novém hradě v Kunraticích.

Vidíme tak, že poslední roky vlády Václava byly ve znamení událostí, které přesahovaly jeho politické schopnosti. Sám se již v posledních letech stahoval do útrob svých hradů a politice se nepříliš věnoval. Veškeré díla, která jsem prostudoval o králi Václavovi, připomínají spíše vyprávění o lidech kolem něj a událostech kolem něj nežli o něm samotným. Je tak vidět, jak se obklopoval lidmi, kteří za něj měli závažné situace řešit a radši se věnoval svým radostem. Jaký bude jeho obraz v komiksu?

⁸⁹ Tamtéž s. 539.

4 Analýza obrazu Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v současném českém komiksu

V této analýze budu vždy na prvním místě uvádět komiks *Ve jménu Husa*.⁹⁰ Tento komiks napsali a též ilustrovali Zdeněk Ležák a Michal Kocián. Zejména první jmenovaný se komiksům, které zobrazují českou historii, věnuje již delší dobu. Mimo jiné vytvořil dílo, které se věnuje jednomu z následovníků Jana Husa – Janu Žižkovi,⁹¹ dále také komiks věnovaný Miladě Horákové⁹² či Karlu IV.⁹³ Sledovaný komiks je rozdělen do tří částí: první se věnuje Janu Husovi, jeho kázání a smrti. Další část se zabývá životem Václava IV. a poslední je zaměřena na Jana Želivského. Všechny tři části se navzájem doplňují. Dále je komiks doplněn textem, který má čtenáři přiblížit tehdejší dobu, vysvětlit kontext různých událostí, které zde jsou vyličené. Nicméně chybí jakýkoliv zdroj informací, které autoři uvádějí. Část přepsaného doprovodného textu je přiložena v příloze.⁹⁴ Svým rozsahem se tak jedná o nejdůležitější pramen této práce. V příloze č. 2 je možné do části komiksu nahlédnout.⁹⁵ Obrazové ukázky mají názorně ilustrovat rozdíly ve výtvarném podání jednotlivých komiksů.

Na druhém místě se budu věnovat *Opráskům z české historie*. Jedná se o velmi sarkastické komiksové dílo, jehož autorem je autor píšící pod šifrou jaz. Toto dílo bylo původně zveřejňováno autorem na sociálních sítích a poté i samostatně vydáno v několika knižních podobách. Ve své práci využívám díly *Zmikund vs Huz*,⁹⁶ *Anep všichni Zmikund'i náro da*⁹⁷ a *Opráski sčeski historie 2*,⁹⁸ *Opráski sčeski historie 5*.⁹⁹ Na rozdíl od předchozí práce se nejedná o komiks, který je primárně zaměřen na jedno období. Tudíž se v něm Václav IV. objevuje jen sporadicky. Se samotným autorem jsem komunikoval ohledně seznamu příběhů, které se Václava týkají. Přes slib, že jej dodá se autor již neozval. Tudíž je možné, že zde nejsou veškerá jeho díla. Část díla je k nahlédnutí v příloze č. 3.¹⁰⁰

⁹⁰ LEŽÁK, Zdeněk. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*. Ilustroval Michal KOCIÁN. Brno: Edika, 2015.

⁹¹ LEŽÁK, Zdeněk. *Jan Žižka: boží bojovník ve jménu Husa*. V Brně: Edika, 2019.

⁹² LEŽÁK, Zdeněk a Štěpánka JISLOVÁ. *Milada Horáková*. Praha: Argo, 2020.

⁹³ LEŽÁK, Zdeněk. *Karel IV., pán světa: komiksový příběh největšího českého panovníka*. V Brně: Edika, 2016.

⁹⁴ Viz příloha č. 1, s. 58.

⁹⁵ Obrázek č. 2 na s. 58.

⁹⁶ JAZ. *Opráski sčeski historie: Zmikund vs Huz*. Praha: Grada, 2015.

⁹⁷ JAZ. *Opráski sčeski historie: anep všichni Zmikund'i národa*. Praha: Grada 2014.

⁹⁸ JAZ. *Opráski sčeski historie: rukovjet' čezki historie pro inteleguáři; 2*. Praha: Grada Publishing, 2014.

⁹⁹ JAZ. *Opráski sčeski historie: Legikon všnamnih událostí a poztaf narotni historie, 5*. Praha: Grada Publishing 2018.

¹⁰⁰ Obrázek č. 3. na s. 58.

Dále se budu věnovat dvěma komiksům společně. Jedná se o *Dějiny udatného národa českého*¹⁰¹ od Lucie Seifertové a o komiksu *Jan Hus*¹⁰² z dílny Aleše Mrázka. První zmíněné dílo je podáno poutavou formou zejména pro mladšího čtenáře. Jedná se o knihu, která se věnuje dějinám českých zemí jako celku, tudíž osoba Václava IV. je zde zastoupena minimálně. Na motivy tohoto komiksu vznikl i animovaný pořad v České televizi. Komiks *Jan Hus* se zabývá zejména českým mistrem a jeho nejbližším okolím. Václav IV. je proto v tomto díle vedlejší postavou. Mimo jiné Aleš Mrázek vydal i komiks, který se věnuje osudům Martina Luthera.

Samozřejmě existuje více komiksových děl, která se zabývají nebo je v nich zmíněna osoba Václava IV. Avšak nevidím je pro svou práci jako příliš podstatné, jelikož se jedná jen o krátké zmínky. Jako příklad mohu uvést grafickou novelu *Vartenberk*¹⁰³ od autorského dua Vlastimil Pažourek a Štěpán Janík. O Václavovi se v tomto díle dozvídáme pouze z vypravěčské roviny. Samotný král není v díle takřka vidět.

K popisování komiksů budu v práci využívat různé pojmy. Jedním z nejdůležitějších je slovo panel, to obrázek v komiksu, který zachybuje jeden akt. Někdy, abych stále nepoužíval jedno slovo, nahradím výše zmíněné slovem obrázek či snímek. Dále se také v práci setkáme se slovním spojením komiksový strip, jedná o krátký komiks.

4.1 Přelom 14. a 15. století očima komiksu

Doba, kdy vládl Václav IV., znamenala v mnoha ohledech dobu politické krize. Sám si nedokázal vybudovat dostatečnou autoritu. V zemích, kterým vládl, probíhaly morové rány. V Betlémské kapli začal kázat Jan Hus viz výše.¹⁰⁴ Jak budou zobrazeny tyto těžké události na přelomu 14. a 15. století v komiksu?

Událostem přelomu 14. a 15. století se velmi pečlivě věnuje komiks *Ve jménu Husa*. Jak jsem zmínil výše, je rozdělen na tři části – každá se věnuje jiné osobě. Právě tímto rozdělením dokáží autoři poměrně dobře čtenáři popsat události zmíněných let. Komiks je však nejvíce zaměřen na osobu Jana Husa a jeho následovníků. Proto se zaměřím v této části své práce zejména na jeho osobu a reakce Václava IV.

¹⁰¹ SEIFERTOVÁ, Lucie. *Dějiny českého udatného národa a pár bezvýznamných světových událostí*. Praha: Petr Prchal, 2003.

¹⁰² MRÁZEK, Aleš. *Hrdinové reformace*. Praha: Církev československá husitská, 2015.

¹⁰³ PAŽOUREK, Vlastimil a Štěpán JANÍK. *Vartenberk: Grafická novela o Janu z Vartenberka*. Děčín: Iniciativa pro děčínský zámek, 2012.

¹⁰⁴ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 32

V díle je podrobně rozebrán celý život Jana Husa, od narození až po jeho upálení v důsledku rozhodnutí kostnického koncilu. Pro mou práci je však nejzajímavější období, kdy Jan se stal profesorem a děkanem na pražské univerzitě a kázal v Betlémské kapli. Komiks připomíná, že se stal v roce 1395 profesorem. Tato informace je zmíněna u snímku, na němž Hus překládá spisy Jana Viklefa. Přímou říká: „*Jeho názor musí lidé slyšet i v češtině.*“¹⁰⁵ Čtenáři se tím dostává informace o anglickém teologovi, který svým dílem Husa inspiroval. Následuje obraz Husova vysvěcení na kněze. Nedlouho poté pak začal kázat v Betlémské kapli. Na straně 40 vidíme výjev z evidentně prvního kázání mistra Jana Husa. Jsme seznámeni i s rozhovory některých posluchačů, kteří se zčásti obávají nechat zmíněného správcem této kaple. Odůvodňují to zejména jeho zájmem v tom anglickém pomatenci.¹⁰⁶ Časem se dostávají k vývoji na pražské univerzitě, kde její zástupci odmítají učení Viklefa.¹⁰⁷ Autoři tak ukazují spor, který vypukl ohledně učení zmíněného Angličana. Hlasy na univerzitě byly rozděleny podle národů – hlavně Němci byli proti – v komiksu jsou znázorněny dohady na poli univerzity. Vypravěč k tomu dodává: „*velká část českých mistrů pražské univerzity byla Viklefovými knihami nadšena, němečtí mistři prohlašovali jeho učení za kacířské.*“¹⁰⁸

Poměr hlasů byl změněn v roce 1409 Dekretem kutnohorským. Komiks se tématu také věnuje. Přímou autoři zobrazují příchod českých mistrů Jana Husa a Jeronýma Pražského za králem Václavem. Navštěvují ho na hradě Točnicku – opět nám autoři ukazují králův nezáměr o politický život. Václav reaguje slovy: „*Pak nezbyvá než poměr hlasů změnit.*“¹⁰⁹ Tento akt, který změnil celých chod pražské univerzity a de facto i odchod mnohých učenců, v komiksu tedy nechybí. Naopak je rozšířen i o reakci zahraničních mistrů. Ti berou dekret jako urážku – přímou jej nazývají „*nenávisť českého krále vůči německým mistrům.*“¹¹⁰ Následuje pak panel, který zobrazuje odcházející cizozemské elity ze dvora univerzity.

Václavova druhá manželka Žofie Bavorská však kázání, která vedl Jan Hus, často navštěvovala viz výše.¹¹¹ V komiksu se s tímto momentem setkáváme na mnoha místech. Například na straně 98 je Žofie vyobrazena v Betlémské kapli. Před ní stojí Jan Hus, který právě káže. Nechybí ani zmínka, že Husa si zpočátku oblíbil i český král¹¹², který v té době pobýval na Točnicku (opět narážka na královu oblibu venkovských hradů). Spor však nastává v roce 1412

¹⁰⁵ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 39.

¹⁰⁶ Tamtéž s. 40.

¹⁰⁷ Tamtéž s. 41.

¹⁰⁸ Tamtéž s. 41.

¹⁰⁹ Tamtéž s. 45.

¹¹⁰ Tamtéž s. 45.

¹¹¹ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 32

¹¹² LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 98.

– v Čechách povoluje Václav vydávání odpustků. Na daném obrázku¹¹³ můžeme vidět ženu, dle oblečení, z vyšší vrstvy, které vhadzuje zlatou minci do jakési truhly. V pozadí vykukuje ze zповědnice kněz. Výraz značí, že je velmi spokojený. Pro vysvětlení celé situace s odpustky nechybí komentář vypravěče. Čtenář se tak dozví, že část výtěžku z odpustků šla do kapsy i českému králi. Autoři tak ukazují na původ sporu mezi Husem a Václavem. Události pak nabírají v tomto díle na obrátkách. Celá situace končí bouří v Praze. Václav vyhlíží z okna a rozhoduje se nahradit pražské konšely jinými, kteří nejsou stoupenci Husa.

Následuje sněm v Kostnici. V komiksu o Václavovi se ho samotný čtenář nezúčastní. Autoři nám pouze ukazují reakci krále, když se dozvěděl o upálení Jana Husa. „*Hmm, ronit slzy pro něj nebude.*“¹¹⁴ Je nám tak ukázána lhostejnost, kterou král v posledních letech k mistrovi choval. Lze říct, že je zde promítnuta i lhostejnost ke královským povinnostem.

Část tohoto díla, která se věnuje Janu Želivskému, nás seznamuje s prvními roky po upálení Jana Husa. Hned na prvních stránkách dochází pod vlivem Želivského k pražské defenestraci.¹¹⁵ Tato událost je zobrazena velmi sugestivně. Vidíme konšely, kteří jsou vyhozeni z oken do davu ozbrojeného kopími. Nedlouho poté Václav umírá. Je zobrazen na zemi v křeči. Jsme informováni, že král byl velmi rozzlobený po události, která otřásla Prahou. Následně umírá na mrtvici.¹¹⁶

V části komiksu o králově životě jsme svědci podobných událostí. Nechybí záběr na mrtvé konšele. Ten je následován pohledem na královu ruku. Doktor, který kontroluje tep, nás informuje: „*Král je mrtev.*“¹¹⁷ Opět nám je řečeno, že umřel na mozkovou mrtvici. Další je panel králova pohřbu ve zbraslavském klášteře. Tam jeho ostatky údajně o rok později zneuctili husité, viz dále.¹¹⁸

Toto velmi obsáhlé dílo tedy značně reálně a poutavě představuje čtenáři dobu přelomu 14. a 15. století. Nechybí zmínka o Janu Husovi, kostnickém sněmu, pražské defenestraci a dalších událostech, které vedly k tzv. husitské revoluci. Král Václav v běhu těchto událostí působí spíše jako loutka, která je ovládána svým okolím. Lze říct, že král působí jako jakási kulisa na pozadí událostí. I z komiksu tak je cítit králova nezájatost politickým děním.

¹¹³ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s.100.

¹¹⁴ Tamtéž s. 101.

¹¹⁵ Tamtéž s. 122.

¹¹⁶ Tamtéž s. 130.

¹¹⁷ Tamtéž s. 103.

¹¹⁸ Viz níže, podkapitola *Václav IV. jako alkoholik* s. 44.

V *Opráscích sčeskí historje* jsme svědky několika narážek na události, které hýbaly českými zeměmi. Jsou však většinou směřovány k upálení Jana Husa a k Zikmundovi Lucemburskému. Autor jazyk tak upozorňuje na roli, kterou sehrál Zikmund v upálení českého mistra. To on byl jedním z hlavních aktérů, který svolal kostnický sněm. Nejvíce narážek na osobu Václava je ale spojováno s umučením Jana z Pomuku.

Například příběh *Jak nepomuckí aňi nemug*.¹¹⁹ Ve zpovědnici je zobrazen Jan z Pomuka a nejspíše druhá manželka krále Žofie. Ta mu sděluje: „*Mám pocid, ževás ten můj Válcáf chce do něčeho namočid!*“¹²⁰ Načež následuje záběr na Václava, který strká Jana z pražského mostu. Jsme tak svědky sarkastické narážky na smrt tohoto světce. Dalším příkladem může být i příběh *Jak Válcáf IV. potporoval higijenu*.¹²¹ Václav chce po Janovi vědět, co mu říkala jeho žena u zpovědi. Následně ho osočuje, že se nemyl. Proto ho strká z mostu do vody. Jan z Pomuku mu za to děkuje.¹²²

Autor tak s černým humorem představuje toto období. Nicméně vždy se správným datováním. Smrt Jana Nepomuckého správně zařazuje do roku 1393, též jeho shození z mostu je pravdivé. Se smrtí Jana z Pomuku se pojilo plno otázek, avšak Vlnas souhlasí, že umřel v roce 1393.¹²³

Následující díla *Jan Hus* a *Dějiny udatného národa českého* budu hodnotit dohromady. V prvním díle se události okolo českého mistra řeší velmi podrobně, leč podobně jako v komiksu *Ve jménu Husa*. V druhém díle pak tyto události představují pouhý zlomek celého obsahu, tudíž jim není věnována taková pozornost. Objevují se v něm však zmínku o Dekretu kutnohorském – zde však neprosí o vyřešení situace mistry Jan Hus a Jeroným Pražský. Autor jeho vydání podává mnohem více realisticky. Obraz hromadného opouštění Prahy nechybí.¹²⁴ Věnuje se též souhlasem krále Václava s prodejem odpustků. Jsme svědky konfrontace mezi Husem a Václavem – ten ho informuje, že ho již nebude nadále ochraňovat.¹²⁵ Komiks však končí svoje vyprávění 6. července 1415 – tedy dnem upálení mistra Jana Husa. Tudíž se v něm nedozvídáme o reakci Václava na tuto událost, pražské defenestraci či úmrtí českého krále.

¹¹⁹ JAZ. *Opráski sčeskí historje: Zmikund vs Huz*, s. 22.

¹²⁰ Tamtéž s. 22.

¹²¹ JAZ. *Opráski sčeskí historje: anep všichni Zmikund'i národa*, s. 25.

¹²² Tamtéž s. 25.

¹²³ VLNAS, V. *Jan Nepomucký: česká legenda*, s. 281.

¹²⁴ MRÁZEK, A. *Hrdinové reformace*, s. 39.

¹²⁵ Tamtéž s. 48.

4.2 Václavovo mládí očima komiksu

Důležitou roli přikládají dnešní historici výchově Václava IV., tj. při formování jeho osobnosti. Zejména se jí věnují kvůli jeho otci. Právě jemu dávají částečně za vinu nezámým mladého českého krále na poli politických událostí. Jak je Václavovo mládí zachyceno v komiksu? Projeví se v něm také prvky Karlových ambic, tak, jak by to odpovídalo historickému poznání?

Asi nejpropracovanější koncept Václavova dětství se opět objevuje v díle *Ve jménu Husa* autorů Zdenka Ležáka a Michala Kociána. Je zde dokonce zobrazen samotné narození budoucího českého krále. Na inkriminovaném obrázku drží Karel IV. novorozeně v rukou se slovy „*Konečně dědic*“.¹²⁶ Autoři tak do díla promítají touhy českého krále po mužském potomkovi. Zároveň je vypravěčem správně porod zasazen do Norimberku roku 1361. V následujícím panelu je králova touha ještě více umocněna. Karel vede rozhovor s rádcem o potřebě připravit Václava na roli krále a najít mu nevěstu. Obraz je pak doplněn trefným textem vypravěče: „*Stárnoucí císař už o dva syny přišel. Proto se malému Václavovi dostalo snad až příliš velké péče.*“¹²⁷ Následují výjevy z možná až příliš bezstarostného života budoucího krále. Je zmíněna svatba Karla a Alžběty Pomořanské. Pro mou práci je však důležitější panel, který následuje. V něm je malý Václav korunován českým králem.¹²⁸ Musím připomenout, že korunovace se konala v jeho dvou letech. To je zobrazeno i v komiksovém díle. Malý Václav je namalován s bojácným, možná až udiveným výrazem ve tváři. Nad ním je/stojí zástupce církve a pokládá malému dědici na hlavu královskou korunu. Z vypravěčova komentáře se čtenář dozvídá, že se jedná o pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Autoři se tak nejspíše snaží naznačit velice mladý věk, ve kterém byl korunován. Zároveň tak jdou ve šlépějích Jiřího Spěváčka, viz předchozí kapitola.¹²⁹ Čekal jsem, že v komiksu bude zobrazena i nehoda, ke které údajně došlo při Václavově korunovaci,¹³⁰ celá událost však chybí. Soudím, že autoři vycházeli převážně z dnešních historických děl, jelikož ta se o „pokálení“ oltáře nezmiňují.

Dále se autoři stručně věnují i svatbě Václava a jeho manželky Johany Bavorské, která se odehrála v jeho devíti letech. Přímou uvádějí, že se jedná o přání jeho otce.¹³¹ Následuje obraz korunovace říšským králem, který rozeberu podrobněji v podkapitole „Václav jako říšský král“. V neposlední řadě je zachycena smrt Karla IV. U jeho mrtvého těla truchlí mladý král.

¹²⁶ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, 86.

¹²⁷ Tamtéž s. 86.

¹²⁸ Tamtéž s. 86.

¹²⁹ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 20.

¹³⁰ Tamtéž s. 20.

¹³¹ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 87.

Doplnění: „...*bezstarostný život mladého krále byl u konce.*“¹³² navozuje budoucí nezdary, které Václava čekají.

Autoři se ve svém díle zaobírají dětstvím dědice trůnu, respektive vztahem Karla k Václavovi. Část, která se této kapitole Václavova života věnuje, je vedena spíše vypravěčem, dialogy takřka chybějí. Autoři tak nejspíše naznačují, jak vše padlo tomuto panovníkovi bez práce do klína.

V *Opráscích sčeskí historje* najdeme také velké množství odkazů na Václavovo mládí. Troufám si říct, že jich je zde možná vůbec nejvíce. Opět se jedná o velmi sarkastické příběhy. Často jsou spojeny se vzděláním mladého panovníka nebo se týkají vztahu mezi malým Václavem a jeho nevlastním bratrem Zikmundem.

V příběhu *Jak se doztad na žkolu*¹³³ se setkáváme s malým Václavem a u něj sedícím Karlem. Ten se snaží svého syna vzdělat a učit se s ním. V předposledním panelu příběhu Karel říká: „*Diťbiť aňi nevzali na visokou, dibihc tiji sám nesaložil!*“¹³⁴ Danou větu vnímám jako narážku na ustavičnou péči, kterou Karel svému synovi věnoval viz výše.¹³⁵ Autor si je evidentně toho faktu vědom. Avšak nepravdivě spojuje založení univerzity s malým Václavem, neboť ta byla založena o mnoho let dříve. Chyba je pro mne přípustná, jelikož se jedná o velmi specifické, sarkastické zpracování. Studia, respektive vzdělání, se týká i další komiksový strip *Jak sou důležití tituli*.¹³⁶ V něm ironicky Václav dostudoval vysokou školu a získal titul IV. – tedy stejný, jako má jeho otec. V příběhu vystupuje i Zikmund, který se zajímá, co to je IV.: „*Inžinír Vladařini ale to ti nigdi nebudež!!!*“¹³⁷ odpovídá mu Václav. Zde se mimo jiné ukazuje i vztah mezi bratry. Ten podle historiků nebyl dobrý již odmala. Autor se tohoto faktu drží a rozvíjí jej svým vlastním způsobem.

Vztahu mezi bratry se věnuje více dílů tohoto komiksu. Můžeme nalézt narážky na to, že je Václav starší, a proto získá korunu v Čechách a Německu, zatímco malý Zikmund dostane pouze Uhry. V dílu *Jak se Zmikund fČechcáh nechit*¹³⁸ se autor jazykem věnuje vztahu bratrů a budoucímu panování. Vztah bratrů je zakončen s černým humorem, kdy se Zikmund raduje ze

¹³² LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 87.

¹³³ JAZ. *Opráski sčeskí historje: Zmikund vs Huz*, s.18.

¹³⁴ Tamtéž s. 18.

¹³⁵ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 20.

¹³⁶ JAZ. *Opráski sčeskí historje: rukovjet' čezkí historje pro inteleguáňi*; 2. s.14.

¹³⁷ Tamtéž s. 14.

¹³⁸ JAZ. *Opráski sčeskí historje: anep všichni Zmikundi národa*, s. 24.

smrti svého bratra. Autor tak popisuje touhu Zikmunda po královské koruně, zároveň je v tomto příběhu zobrazen i Karel IV., který opět dělá vše pro Václava.

Jaz tak přistupuje k problematice Václavova mládí obdobně jako autoři komiksu *Ve jménu Husa*. Je pravda, že Václav v tomto díle vystupuje více jako neschopný a někdy možná i hloupý hoch. Právě o to více je vidět péče Karla o svého syna. Dělá vše proto, aby měl Václav na různých ustláno a mohl se vrhnout do „klidného“ panování. Tedy i tento autor se shoduje s názory historiků. Samozřejmě jsou zde jisté historické nepřesnosti, vzhledem k formě komiksu jsou však omluvitelné.

Zprávy o dětství malého Václava se objevují i v komiksech o Karlu IV. Jedná se například o knihu *Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila*.¹³⁹ Jedná se o dílo pro děti, které je příběhové. Komiksové prvky se objevují jen v některých případech. Jeho autorem je Tomáš Němeček. Jelikož se dílo týká hlavně Karla, je zde zobrazena touha Karla po synovi. A následná radost z jeho narození. Autor se přímo zmiňuje, že Karel osvobodil město Norimberk na rok od daní a udělil vězňům milost.¹⁴⁰ Nicméně další zprávy o Václavovi se v tomto díle v komiksové formě neobjevují. Můžeme si tak potvrdit, že Karel po potomkovi skutečně toužil, jak jsem psal v předchozí kapitole.¹⁴¹ Komiksy pak tuto touhu potvrzují.

Dětstvím českého krále se nezabývá ani jedno ze zbývajících děl. Nedotýká se ho ani televizní díl *Dějiny udatného národa českého*, který se přímo Václava IV. týká. Komiks se totiž zabývá celými českými dějinami, nikoliv jen Václavem.

4.3 Václav IV. jako alkoholik očima komiksu

Z předešlé kapitoly vyplývá plno nešvarů, které český král Václav IV. – ať už skutečně či v pozdějším ztvárnění – měl. Jedním z nich je i velká obliba alkoholických nápojů, zejména vína. S tím se také pojí jeho zájem o lovu a blízkost k nižší šlechtě, se kterou se rád stýkal. Bude však tento nešvar zobrazen i v komiksech, které se věnují osudům tohoto českého krále?

S první narážkou na královu oblibu lovu se setkáváme na prvních stránkách části komiksu, která se věnuje českému panovníkovi. Najdeme zde zmínku o jeho oblíbenosti lovu a o častých pobytech na venkovských hradech. V prvním panelu na straně 88 je Václav zachycen, jak sedí na trůnu a v ruce drží jakousi listinu. Dle rozhovoru, který vede s rádcem, je zřejmé, že se jedná o první měsíce, možná léta, jeho samostatné vlády. „Ale jak mám vědět,

¹³⁹ NĚMEČEK, Tomáš. *Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila*. Ilustroval Tomáš CHLUD. Praha: Mladá fronta, 2016.

¹⁴⁰ NĚMEČEK, T. *Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila*. s. 103.

¹⁴¹ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 20.

kteřá rozhodnutí jsou správná? To byla starost mého otce.“¹⁴² Z této věty je vidět, že se do komiksu promítá i Karlova výchova, které jsem se věnoval v předchozí kapitole, a v níž vidí historikové jeden z kamenů úrazu. Následuje panel zachycující hrad Křivoklát¹⁴³ a u něj je zmínka o králově oblíbě lovu. Přímě je zde vypravěčem popsáno, že „...často před těmito povinnostmi utíkal na Křivoklát...“¹⁴⁴ Záběr na lov nesmí chybět, jelikož se jednalo o jednu ze zábav, které se král na svých hradech věnoval. Václav je vyobrazen na koni¹⁴⁵, následován svojí družinou v dáli. Celý panel je velice „akční“, jelikož panovník zrovna vrhá šíp po divokém kanci. Autoři tak ukazují a potvrzují královu oblību v lovu. Jak jsem zmínil v předešlé kapitole, Václav se této činnosti i podle výzkumů historiků rád věnoval se svými blízkými z řad nízké šlechty. Tomuto tématu se věnuje obrázek¹⁴⁶ na další straně, který zachycuje bujarou hostinu s vypravěčovým komentářem: „Václav si oblíbil společnost nižší šlechty...“¹⁴⁷ Vidíme, že ani tomuto komiksu se toto klíšé nevyhnulo. Na tomto snímku jsou zejména zajímaví dva lidé stojící v popředí. Nejspíše se jedná o Václavovu nevlastní matku Alžbětu Pomořanskou – soudím tak z komentáře autora (vypravěče), kde se zmiňuje o nelibosti Alžběty vůči královým blízkým z řad nízké šlechty. Alžběta zde přímo říká: „Je hanba, jak se král chová.“¹⁴⁸ S tím souhlasí druhá osoba, zástupce církve. Autoři tak naznačují počátky sporu krále s nejvyššími představiteli zemí koruny české.

Další odkaz k lovu můžeme nalézt i v údajné smrti první manželky Václava¹⁴⁹ – Johany Bavorské. Johana leží na zemi s rozsápaným hrdlem od dvou loveckých psů, které se snaží král od mrtvého těla odtrhnout. Celý obraz je doplněn informací: „Údajně jí Václavovi lovečtí psi, ..., protrhli hrdlo“¹⁵⁰. Situace opět souvisí s loveckou oblíbou Václava. Komiks tak představuje českého krále jako vášnivého lovce.

Další, a možná i větší zálibou Václava bylo popíjení alkoholu viz Bílek, Spěváček, Čornej a další.¹⁵¹ Z přecházející kapitoly vyplývá, že alkohol mnohokrát umocňoval panovníkův vztek. Projeví se i toto v komiksu?

¹⁴² LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 88.

¹⁴³ Tamtéž s. 88.

¹⁴⁴ Tamtéž s. 88.

¹⁴⁵ Tamtéž s. 88.

¹⁴⁶ Tamtéž s. 89.

¹⁴⁷ Tamtéž s. 89.

¹⁴⁸ Tamtéž s. 89.

¹⁴⁹ Tamtéž s. 89.

¹⁵⁰ Tamtéž s. 89.

¹⁵¹ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*.

První narážku na daný králův nešvar nalezneme už na prvních stránkách komiksu. Na snímku z třetí strany Václav stojí před prostřeným stolem. V ruce má pohár vína. Dle výrazu odhaduji, že se jedná o bujarou hostinu. Václav se směje, stejně tak i vedle něj sedící žena, nejspíše Johana Bavorská. Celý obraz je doplněn textem: „...a pořádal pro své přátele velké hostiny.“¹⁵² Hned na dalším snímku je Václav vyobrazen v hospodě. Sedí s kápí přes hlavu a před ním je položený korbel, pravděpodobně s pivem. „Traduje se, že Václav se rád převlékal do prostých šatů...“¹⁵³ vysvětlují autoři vznik daného obrázku. Jedná se zřejmě opravdu o pouhou pověst. J. Spěváček se ve své práci o těchto událostech vůbec nezmiňuje. Je však patrné, že alkohol je s králem spojován. Potvrdí nám to i obraz na další straně, kde král stojí s královskou korunou na hlavě, za ním jsou v pozadí zástupci církve a vyšší šlechty. Jeden z nich na něj ukazuje prstem a říká: „Opilec!“¹⁵⁴ Autoři tak na daném snímku vystihli jednak královu oblibu alkoholických nápojů, ale také výše zmíněný spor se zástupci vysoké šlechty a církve.

Další a velmi zajímavá zmínka o bujarých slavnostech je v části, která se věnuje vztahu Václava IV. a jeho zpočátku blízkého poradce Jana z Jenštejna. Na samotném inkriminovaném snímku na straně 91 český král očividně chybí. Obrazu dominuje pět lidí stojících před krčmou. V popředí jsou dvě dámy, jedna drží karafu s vínem, druhá popíjí ze skleničky. Vzhled dam je vskutku zvláštní a nepodobá se ani jiným v komiksu. Více než ženské linie mají mužské, ba dokonce se jedna/jeden z nich podobá Václavu IV. Jedná se o náznak opilosti, kdy se Václav převlékl pro zábavu do ženských šatů? Je možné, že se vskutku jedná o českého krále a autoři tak chtěli přikrášlit bujaré oslavy. K této myšlence mne vede i text, kterým je panel obohacen: „Oba mladí muži si užívali života i svého neohroženého postavení.“¹⁵⁵ O ničem takovém se však nezmiňují historikové. Tudíž se nejspíš skutečně jedná o vyšperkování celého příběhu. Panel přikládám k nahlédnutí v příloze.¹⁵⁶

Událostí, s níž je spojována Václavova obliba alkoholu a následný záchvat vzteku, je umučení Jana z Pomuku. Komiks *Ve jménu Husa* se tématu samozřejmě také věnuje. Vše začíná hádkou Václava a Jana z Jenštejna ohledně papežského schismatu viz výše.¹⁵⁷ Pravda je, že opravdu došlo ke sporu kvůli tomuto tématu. Poslední tečkou v celém sporu však byly události ohledně vzniku kladrubského biskupství, které díky iniciativě Jana z Jenštejna nevzniklo viz

¹⁵² LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s.88.

¹⁵³ Tamtéž s. 88.

¹⁵⁴ Tamtéž s. 90.

¹⁵⁵ Tamtéž s. 90.

¹⁵⁶ Viz příloha č. 4 na straně 59.

¹⁵⁷ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 22-25.

předchozí kapitola.¹⁵⁸ Událost je v komiksu pouze slovně popsána, tedy vypravěčem, avšak danou informaci se Václav dozvídá nejspíše na lovu. Český král sedí na koni a v pozadí jsou stromy. Dle oblečení – jakési myslivecké kamizoly, usuzují, že je na lovu. Před ním stojí posel s listinou, která králi oznamuje zvolení nového kladrubského opata. „*Bastardi drží!*“¹⁵⁹ odpovídá dle mimiky v obličejí s rozhořčením Václav. Zde se tedy komiks neshoduje s tvrzením historiků, a to zejména s J. Spěváčkem. Na Václavovi nejsou patrné žádné známky opilství – umučení Jana z Pomuku tak není zobrazeno jako následek nehorázného vzteku způsobeného královo opojením. V komiksu je tato událost zobrazena jako čistý spor, který vyvrcholil smrtí Jana z Pomuku.

Poslední tečkou v obraze Václava IV. jako alkoholika je v tomto díle údajné vyplnění jeho hrobu ve Zbraslavském klášteře. Můžeme si povšimnout série obrazů, které ukazují rabování Václavovy hrobky. V jednom ze snímků na straně je do úst mrtvolý český král lito víno. Rabující husité celou situaci komentují slovy: „*Pij, králíčku, pij! My víme, že ti chutná.*“¹⁶⁰ Na dalším snímku je pak torzo opřené o sud s vínem a opět se setkáváme s podobným komentářem: „*Nechutná, mělš rád víno za života, dej si i teď.*“¹⁶¹ V tomto díle je celá situace umocněna tím, že jí celý komiks začíná. Jedná se o hrůzné naznačení charakteristik, se kterými je králova osobnost často spojována.

Dílo *Ve jménu Husa* tedy skutečně Václava IV. ukazuje jako alkoholika, v některých případech je však situace umocněna. Nejspíše se jedná o úmyslné zpestření díla. Přece jenom je zapotřebí, aby byl děj komiksu poutavý a zajímavý. Je také evidentní, že alkohol není v tomto komiksu na prvním místě. Soudím tak podle rozložení tématu přes celý příběh. Navíc se tím zabývá jen pár obrazů a komentářů. Je však nutné říct, že se komiks drží v přibližných kolejích, které popisuje J. Spěváček i J. Bílek. Tedy je zde obraz krále, který rád pil a lovil.

Nyní přikročím k dalšímu dílu, k *Opráskům sčeskí historje*. Právě v tomto sarkastickém díle jsem čekal časté narážky na oblibu alkoholu u českého panovníka. Avšak během celého bádání jsem narazil jen na jedno dílo, které Václava IV. jako alkoholika zobrazuje. Událost je spjata s umučením – utopením Jana z Pomuku, zde nazývaného již jako Jan Nepomucký. Celý

¹⁵⁸ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s 27.

¹⁵⁹ Tamtéž s. 92.

¹⁶⁰ Tamtéž s. 85.

¹⁶¹ Tamtéž s. 85.

komiksový strip je nazván *Jak (ne)bíd suchí*.¹⁶², viz příloha.¹⁶³ Píše se rok 1393 a na prvním snímku je vyobrazený Václav, který sedí na trůně s číší vína v ruce. Kolem něj se povalují další lahve vína. Narážka na králův alkoholismus je zcela jasná. Ke králi přichází Jan z Pomuku a říká: „*Dit' si mñěl držed suchí ůmor!*“¹⁶⁴ Jaz tak naráží na akci suchej ůnor, která se každoročně koná od roku 2013.¹⁶⁵ Tento komentář však krále rozčílí a svrhne Jana z Kamenného mostu do Vltavy se slovy: „*Mokrej břesen.*“¹⁶⁶ Autor tak v díle naráží jak na osobnost Václava IV., tak i na současné události, kterou iniciativa suchý ůnor. V jiném díle se objevuje i příběh, který se týká smrti Václavovy první ženy Johany. Díl se jmenuje *Jak ě živod něgdi pes*¹⁶⁷. V první části leží Václav s korunou na hlavě v posteli. Na dalším snímku je už s Václavem jeho manželka. Jelikož, jak vyplývá z textu, nenakrmila psa, musí vstát. V dalším snímku už zbývá z Johany pouze ruka v tlamě psa, který se jmenuje Azor. I v tomto sarkastickém komiksu tedy nalezneme narážku na panovnickovu oblibu lovu a loveckých psů.

Bohužel jiná díla jaze jsem již nenašel, pokusil jsem se i kontaktovat autora, leč marně. To však neznamená, že by se autor Václavovi nevěnoval. Zbylá díla budu rozebírat v jiných podkapitolách. Je však patrné, že se autor stereotypů ohledně Václavovy osoby nebojí a dokáže je spojit i s dnešními událostmi.

V poslední části této kapitoly rozeberu díla *Dějiny udatného českého národa* a *Jan Hus*. V obou dílech vystupuje Václav pouze jako vedlejší postava a je mu proto věnován malý prostor. Dějiny udatného národa českého napsala a ilustrovala Jitka Seifertová. Jedná se o knihu pro malé čtenáře, která jim však vtipnou cestou přiblíží to nejdůležitější z českých dějin, později na motivy knihy vznikl i televizní pořad. Autorem druhé jmenované knihy je Aleš Mrázek.

Mnohem více než osobou krále se Lucie Seifertová zabývá událostmi, které se v té době děly. Tudíž Janem Husem, popřípadě Zikmundem. S obrazem Václavovy osoby se však setkáváme v televizním díle. Český lev, kterého dabuje Jiří Lábus, zmiňuje Václavův zájem

¹⁶² JAZ (online) in:

<<https://www.facebook.com/historje/photos/a.576172972397095/3314264601921238/?type=3&theater>>, cit. 1.7.2020.

¹⁶³ Příloha č. 4, s. 59.

¹⁶⁴ JAZ (online) in:

<<https://www.facebook.com/historje/photos/a.576172972397095/3314264601921238/?type=3&theater>>, cit. 1.7.2020.

¹⁶⁵ KULDOVÁ, Petra. Suchej ůnor: bez alkoholu prý vydrží každý pořádný chlap. [online].:

<https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/suchej-unor-bez-alkoholu-pry-vydrzi-kazdy-poradny-chlap.html>, cit. 14.07.2020.

¹⁶⁶ JAZ (online) in:

<<https://www.facebook.com/historje/photos/a.576172972397095/3314264601921238/?type=3&theater>>, cit. 1.7.2020.

¹⁶⁷ JAZ. *Opráski sčeskí historje: Zmikund vs Huz*, s. 21.

v lovu. Přímo tak máme záběr na krále, který loví srnce. Následuje záběr, který ukazuje Václava v lázních. Autoři tak naráží na pověst o lazebnici, která krále údajně osvobodila ze zajetí. V jednom ze záběrů Václav v koupeli popíjí víno z poháru. Tudíž ani animovanému seriálu založenému na komiksu se obraz Václava jako alkoholika nevyhnul.¹⁶⁸

Aleš Mrázek nám představuje Václava jako milovníka lovu a loveckých psů. Zde souzní s komiksem *Ve jménu Husa*. Navíc nám autor přibližuje jiné pověsti, které o českém panovníkovi kolovaly.¹⁶⁹

4.4 Václav IV. jako římský král očima komiksu

Václav IV. nebyl příliš úspěšný na poli zahraniční politiky, respektive na poli říšské politiky.¹⁷⁰ Jedno z nejpálčivějších témat, která musel řešit, bylo papežské schisma. Vše vyvrcholilo svržením Václava z trůnu Svaté říše římské. Jaký je obraz Václava coby římského krále v komiksu? Jak se pohlíží na papežské schisma?

První zmínkou o říšské politice je v tomto komiksu korunovace Václava králem Svaté říše římské. Václav klečí před církevním hodnostářem, který mu nasazuje na hlavu říšskou korunu. Pozadí dominuje cášská katedrála. Po Václavově boku pak stojí jeho manželka Johana Bavorská. Celý proces se tedy odehrává před katedrálou. To je velmi nepravděpodobné, jelikož se korunovace konala právě v katedrále, kdy král poté usedával na trůn Karla Velikého.

V komiksu *Ve jménu Husa* se poprvé s papežským schismatem setkáváme na poli konfliktu Václava a Jana z Jenštejna. Václav IV. je evidentně na Křivoklátě, uvažují tak podle prvního obrázku Křivokláta, spolu s výše zmíněným pražským arcibiskupem. Český král jej napomíná za hlásání podpory římskému papeži. Přímo explicitně vyjadřuje: „*V našem zájmu je přeci podpora papeže avignonského!*“¹⁷¹ Je tak vidět odklon od myšlení, kterému byl Václav věrný zpočátku své vlády. Nejprve podporoval papeže v Říme, díky konfliktům ale začal zvažovat podporu avignonského papeže. V komiksu tento fakt zcela chybí. Je zřejmé, že nebylo potřeba jej zmiňovat. Autoři potřebovali nastínit rozkoly mezi dvěma předními muži českých zemích. Celá situace v díle eskaluje na dalším snímku: rozzuřený Václav nabádá Jana z Jenštejnu, aby se vzpamatoval, načež biskup odchází. Na dalším obrázku, který se věnuje tomuto problému, jsou zachyceny tři osoby. Dvě z nich stojí, třetí sedí. Právě třetí osobou je Václav IV. Sedí napolo zhroucen na trůně, kde je symbolicky napsáno Praha. Další dvě osoby

¹⁶⁸ *Dějiny udatného českého národa*. 40. díl. Václav IV. [epizoda televizního seriálu]. ČT1.

¹⁶⁹ MRÁZEK, A. *Hrdinové reformace*, s. 36.

¹⁷⁰ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*.

¹⁷¹ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 92.

jsou papežové. Ti se navzájem dohadují, kdo z nich je ten pravý. Celý obrázek je doplněn v pozadí temnou krajinou s troskami hořícího hradu. Již zde je vidět neschopnost, nezájem o politiku, který Václav projevoval. Říše se hroutí a on není schopný řádného rozhodnutí.

Autoři se také krátce zabývají sesazením Václava z říšského trůnu. Je zde detailní záběr obličeje českého krále. Je vidět, že není z rozhodnutí říšského sněmu nadšený. Dle mimiky v obličeji můžeme říct, že je přímo znechucený, viz příloha č. 5.¹⁷² Jediné, co říká: „*Taková drzost!*“¹⁷³ Celý výjev je doplněn textem autorů: „...*rozhodnutí kurfiřtů neuznal a nadále se prohlašoval římským králem.*“¹⁷⁴ I tato skutečnost je pravdivá, Václav nikdy neuznal králem Ruprechta III. Falckého. Dalším milníkem je koncil v Pise, který měl problém schismatu vyřešit – v komikse neopomněli tento fakt zmínit. Je zde vyobrazen nově zvolený papež Alexandr V., který uznal Václava IV. králem římské říše. Problém, který vyvstal, bylo zvolení dalších dvou papežů.

Poslední část, která se věnuje dění v římské říši, je zvolení Zikmunda Lucemburského králem Svaté říše římské. Obrazu dominuje v popředí říšská koruna, která je velice věrně namalována. Je osázena drahými kameny v přední části jí dominuje kříž. Vedle ní stojí s mečem v ruce Václav a naproti němu Zikmund.¹⁷⁵ Komiks tak zobrazuje náladu obou bratří a jejich svár, který je v průběhu let provázel. Zejména rozhořčeně je vyobrazen český král. V této věci se však komiks odvrací od reality. Zikmund měl svolení Václava ke kandidatuře – viz předchozí kapitola.¹⁷⁶

Dějiny spjaté s římskou říší a osobou Václava IV. se do tohoto komiksu příliš nepromítly. Pravdou však je, že ty nejdůležitější události zmíněny byly. Jedná se zejména o papežské schisma, sesazení Václava z říšského trůnu a následné jmenování králem Zikmunda Lucemburského. S historickými událostmi, jak je popisují autoři prací, které jsem použil v předchozí kapitole, se až na pár drobností shodují.

Další na řadě v této analýze jsou *Opráski sčeski historje*. Tentokrát se téma ohledně Václava a Svaté říše římské objevuje poněkud častěji nežli téma alkoholu. Až překvapivě se v daném díle objevuje i narážka na papežské schisma.

¹⁷² K nahlédnutí na straně 60.

¹⁷³ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 97.

¹⁷⁴ Tamtéž s. 97.

¹⁷⁵ Tamtéž s. 100.

¹⁷⁶ Viz kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 32.

Papežské schisma je v daném díle nazváno Šchizmatem. První z komiksových obrazů¹⁷⁷ můžeme popsat jako uvedení čtenáře do problému. Stránce dominuje jeden panel. Jsou na něm spojeni v jednu osobu dva papežové. Respektive lze říci, že jsou vyobrazeni jako siamská dvojčata spojená v oblasti trupu. Jeden z papežů míří k ukazateli směr Řím, druhý směr Avignon. Nad nimi se s padákem vznáší třetí papež. Nechybí ani textové doplnění vypravěče, v něm jsou uvedeny základní a humorně podané informace o tomto církevním problému. Za zmínku stojí věta: „*A nešse do toho vložil Zmikund, režilo se to tag úspješně, že papešové bili opčas i tři.*“¹⁷⁸ V této větě tak vidím narážku na římskou politiku Václava IV., které se příliš nevěnoval a neměl ani dostatečnou autoritu. Je totiž pravda, že papežské schisma rázně začal řešit až Zikmund Lucemburský. *Jak ě ošidná rovzdojenozt*¹⁷⁹ je název dalšího komiksového striptu, který se zabývá papežským schismatem. Opět se setkáváme s papeži zobrazenými jako siamská dvojčata. Před nimi stojí církevní hodnostář a nabádá je: „*Zadršte! Dva papešové, to ě proti Bochu!!!*“¹⁸⁰ Do komiku se tak promítá problém, který schisma pro církev představovalo.

V neposlední řadě se již zabývá i sesazením Václava IV. z trůnu. Celé dílo je nazváno *Jak klarování f říži neňi pdrel.*¹⁸¹ Václav zde sedí na trůně a hraje si s korunovačním jablkem. Na zemi leží jakýsi pohár, je možné, že se jedná o náznak obliby alkoholu u českého krále. Korunu z hlavy mu berou nejspíš představitelé říšských kurfiřtů. Jeden z nich je církevní hodnostář, druhý zástupce šlechty. „*F říži si nebil ani nepamatujeme. A doma máš taki mrdňik!!*“¹⁸² Zástupci říše tak odůvodňují sesazení Václava. Je pravda, že tato dekorunovace byla následkem celé řady událostí jak na poli říšské, tak i české politiky. V posledním snímku se pak objevuje Zikmund, který se o korunu hlásí. Autor tak naráží na následnou korunovaci Václavova nevlastního bratra. Opět se tak setkáváme s domněnkou, že Zikmund si korunu ukradl pro sebe. To však není úplně správně. Václav, jak jsem se již zmínil, s tím souhlasil.

Dané komiksové dílo se musí brát s nadhledem. Pravdou však je, že důležité situace, které se týkají českých dějin, autor podává zábavným způsobem. To se děje i u příležitosti tématu Václava IV. jako římského krále. Lze tak soudit, že situace v říši je i pro tohoto autora důležitá a neopomněl ji ve svém díle několikrát zachytit.

¹⁷⁷ JAZ. *Opráski sčeski historje: Zmikund vs Huz*, s. 12.

¹⁷⁸ Tamtéž s. 12.

¹⁷⁹ Tamtéž s. 13.

¹⁸⁰ Tamtéž s. 13.

¹⁸¹ Tamtéž s. 23.

¹⁸² Tamtéž s. 23.

Nyní opět přikročím k posledním dvěma pramenům, které ve své práci používám a jež se týkají osoby Václava IV.

V Dějinách udatného národa se pouze setkáváme s narážkou na papežské schisma. Je však zmíněno pouze dodatkově. Dílo nám ukazuje rovnou tři papeže, kteří se předhánějí, kdo z nich zná Boha lépe. Autorka pak přímo říká: „*To podlomilo víru lidí.*“¹⁸³ I pro toto dílo je tedy schisma důležité z hlediska návaznosti dějin na sebe. V seriálovém díle je schisma zmíněno pouze rychle, jako jeden z neúspěchů krále, který nebyl schopen situaci vyřešit.

Mrázek zmiňuje podobně jako předchozí autoři problém papežského schismatu. Nezmiňuje se však, podobně jako Seifertová, o sesazení krále z trůnu říšského.

4.5 Václav IV. jako zajatec panské jednoty očima komiksu

Nepřízeň vysoké šlechty, a navíc rozpory mezi samotnými Lucemburky vedly k vytvoření panské jednoty, jak jsem psal v předchozí kapitole.¹⁸⁴ Václav se tak stal dvakrát zajatcem šlechticů. Bude však jeho zajetí zobrazeno i v komiksu? Jak se v nich pohlíží na královo osvobození?

Prvnímu královu zajetí je v komiksu *Ve jménu Husa* věnovaná poměrně zajímavá dvojstrana. Vše však začíná královou oblibou v obklopování se zástupci z řad nízké šlechty, což jsem rozebral v podkapitole Václav IV. jako alkoholik.¹⁸⁵ Tedy i v komiksu se projevuje hněv vysoké šlechty, která požaduje svá privilegia. Jeden z prvních náznaků spojení odpůrců dávají tvůrci ve spojitost s pokusem o otravu českého krále. Na straně 96 Václav požaduje víno – to je však otrávené. Král útok přežil, avšak následky atentátu se na něm projevovaly, podle vypravěče, do konce života. „...*do smrti ho prý trápilo pálení v hrdle, které pak často zchlazoval alkoholem.*“¹⁸⁶ Nejenže je nám vyličen pokus o vraždu krále, ale autoři komiksu zde odůvodňují i Václavovo časté pití alkoholu. Na druhou stranu fakt, že český král měl v oblibě slavnosti, nás může utvrdit v zálibě v alkoholu i před touto událostí. Další obrázky se pak věnují možnému útočníkovi, který se pokusil Václava zabít. Vypravěč přiznává, že se dodnes neví, kdo za útokem stál, avšak vinu dává nenápadně do spojitosti se jménem králova bratrance Jošta, markraběte moravského.¹⁸⁷ Jošt je vyobrazen ve společnosti tří společníků, nejspíš zástupců vyšší šlechty. „*Václav je neschopný panovník.*“¹⁸⁸ - i na samotné řeči Jošta je znát

¹⁸³ SEIFERTOVÁ, L. *Dějiny českého udatného národa a pár bezvýznamných světových událostí*, s. 12.

¹⁸⁴ Viz výše, *Obráz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 29.

¹⁸⁵ Viz výše, s. 41-46.

¹⁸⁶ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 94.

¹⁸⁷ Tamtéž s. 94.

¹⁸⁸ Tamtéž s. 94.

nedůvěra ve Václava. Navíc je v bojovém postoji, lépe řečeno dle mimiky a postoje je přímo rozzuřen. Celý obraz je doplněn slovy vypravěče: „*Jošt Lucemburský se na jaře roku 1394 postavil do čela královny opozice zvané panská jednota.*“¹⁸⁹ Na následujícím snímku je pak výjev, který symbolizuje zatčení krále Václava.¹⁹⁰ Obrazu dominují ozbrojení jezdci na koni, kteří čekají na Václavův příjezd z Žebráku do Prahy. V celém výjevu chybí samotný král. Jak jsem psal v kapitole o jeho osobě – krále popadl neuvěřitelný vztek. V komiksu však tato sekvence chybí.

Jak víme, Václav byl nedlouho po svém zajetí převezen z Prahy do Rakouska. Zde autoři komiksu však ještě zmiňují pověst o lazebnici Zuzaně, které krále osvobodila ze zajetí. Můžeme na obrázku na straně 95 vidět ženu, nejspíše výše zmíněnou lazebnici, která na pramici veze nějakou osobu. Dle komentáře vypravěče se jedná o českého krále Václava IV., kterému ona žena pomáhá utéci ze zajetí. „*Král s lazebnicí doputoval až na nový hrad u Kunratic...*“¹⁹¹ Stojí v následujícím povídání vypravěče. To je zmíněno u obrázku ledňáčka, který se stal symbolem lásky mezi lazebnicí a Václavem. Tento pták je totiž na útěku provázal. Autoři si správně uvědomují, že se jedná jen o pouhou pověst. Tím se shodují s Petrem Čornejem, který se dané pověsti ve své práci také věnoval, což jsem zmiňoval ve druhé kapitole této práce. Z. Ležák a M. Kocián upozorňují ve svém díle na časovou nesrovnalost mezi Václavovým zajetím a postavením Nového hradu u Kunratic. Ten byl totiž postaven až po roce 1410.¹⁹² Po připomenutí pověsti se tedy věnují událostem, jež vedly k opravdovému osvobození českého krále. Setkáváme se tak s Janem Zhořeleckým. Právě ten Václava úspěšně osvobodil. Jan Zhořelecký stojí na daném snímku před strážným, zástupcem panské jednoty. „*Krále ti vydáme, ale zadarmo to nebude.*“¹⁹³ Je tak naznačeno, že panská jednota chce, aby byly splněny podmínky, které si ustanovila – tedy získat zpět přední posty v Českém království. Na další straně se pak autoři věnují osudu králova osvoboditele. Můžeme tak vidět setkání Václava a Jana. Je zřejmé, že druhý zmíněný žádá finanční pomoc, jelikož osvobození ho stálo příliš zlata.

Václav však zaujímá negativní postoj vůči bratrovi. „*Nechtěj mě vydírat, bratře. Tohle je tvůj problém.*“¹⁹⁴ I v komiksu se tak projevuje odmítnutí nevlastního bratra, ba přímo jeho

¹⁸⁹ LEŽÁK, Zdeněk. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 94.

¹⁹⁰ Tamtéž s. 95.

¹⁹¹ Tamtéž s. 95.

¹⁹² MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA – KUNRATICE (online): <<https://www.praha-kunratice.cz/historie-soucasnost/1463-novy-hrad>>, cit. 3.7.2020

¹⁹³ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*. Ilustroval Michal KOCIÁN, s. 95.

¹⁹⁴ Tamtéž s. 96.

zapuzení. Následuje pak záběr na mrtvého Jana Zhořeleckého. Ten byl podle obrázku otráven – před ním leží rozlítý pohár s vínem. Celý děsivý výjev je doplněn textem pro vysvětlení. „...přidal se k panské jednotě. Ani tam se ale nedočkal vděku. V roce 1396 byl, ..., otráven.“¹⁹⁵ Zde je chyba, které se autoři dopustili. Jan Zhořelecký nejspíš zemřel přirozenou smrtí, viz výše.¹⁹⁶ Autorským duem je tak čtenáři opět ukázána osoba českého krále v nepříliš dobrém světle. Opomenuli však zmínit, že nezáměrně Václava o svého nevlastního bratra pramenil i z příslibu za jeho propuštění. Tedy, že král podepíše souhlas s privilegií vysoké šlechty. Daný akt je v komiksu také zastoupen. U jednoho stolu spolu sedí Jošt Lucemburský a Václav IV. Český král vypadá rozzlobeně, kolem něj pak jsou i zástupci vysoké šlechty a církve, tedy těch, kteří proti němu dříve brojili. Tak je zakončeno první zajetí Václava v tomto komiksu

Druhé zajetí se koná nedlouho po tom prvním. Celý problém v komiksu začíná zavražděním králových milců. Královi oblíbenci jsou zavražděni se slovy: „*Za vaše mizerné rady našemu mizernému králi.*“¹⁹⁷ Do komiksu se tak opět promítá spor šlechty a krále Václava. Navíc autoři ukazují i neschopnost, lépe řečeno nezáměrně Václava o politiku. Jeho reakce je obvyklá všem, které se objevují v komiksu. Král je zastižen zprávou na lovu, z obličeje je znát, že nadšený není, ale prohlašuje milce za zrádce. Události nabírají v komiksu na obrátkách, když se k panské jednotě přidává i budoucí český král Zikmund Lucemburský.¹⁹⁸ To vede k dalšímu zajetí Václava, tentokrát v roce 1402. Král je přepaden přímo na svém dvoře – neznámí vojáci zabíjejí královu stráž. Ten s kamenným výrazem a čísi vína sedí v křesle. Celý výjev je rozšířen vypravěčovo textem: „*Václav byl převezen do Vídně a tam uvězněn.*“¹⁹⁹ Následuje obrázek, který ukazuje tři jezdce na koni. Dle popisku se jedná o krále Václava a jeho následovníky, kteří mu pomohli utéct ze zajetí.²⁰⁰ Tím končí zmínky o Václavovi jako zajatci panské jednoty.

Autoři tak relativně přesně zobrazují zajetí českého krále. Jsou vynechány některé detaily, jako účast Rožmberků v panské jednotě a držení Václava na Českém Krumlově. Stejně tak některé události nejsou uvedeny vůbec. Také je zmíněna pověst o lazebnici a její následné vyvrácení. To vše je podáno velmi poutavým stylem. Stejně jako v předchozích tématech se autoři tedy shodují s historickými událostmi a královu osobu hodnotí podobně jako historici. Obraz historický se tak víceméně shoduje s tím popkulturním, komiksovým.

¹⁹⁵ LEŽÁK, Zdeněk. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 96.

¹⁹⁶ Kapitola *Obraz Václava IV. a českých zemí na přelomu 14. a 15. století v moderní historiografii*, s. 29.

¹⁹⁷ LEŽÁK, Z. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*, s. 96.

¹⁹⁸ Tamtéž s. 97.

¹⁹⁹ Tamtéž s. 97.

²⁰⁰ Tamtéž s. 97.

Opráskí sčeski historje se danému tématu nevěnují vůbec. Je možné, že existuje vydaný díl, který by Václava jako zajatce zobrazil. Nicméně nebylo v mých časových silách tento komiks hledat, jelikož jsem měl dostatek jiného materiálu. Nicméně, jak jsem zmínil výše, snažil jsem se kontaktovat autora, bohužel neúspěšně. Překvapivý je však fakt, že tato událost není ani zmíněna v souvislosti s osobou Zikmund Lucemburského, kterému je zasvěcena většina dílů tohoto komiksu. Pravdou však je, že většina dílů se věnuje interakci mezi Janem Husem a výše zmíněným panovníkem.

Ve zbývajících dvou dílech jsem nenašel narážky na zajetí českého krále. Přisuzuji to tomu, že se jedná o díla, která se primárně Václavovi nevěnují. Tudíž autoři nevěnovali této kapitole jeho života pozornost.

5 Závěr

Moje bakalářská práce je složena ze tří kapitol, které jsou rozděleny do několika podkapitol. Nejobsáhlejší je poslední, třetí kapitola. V první kapitole jsem se věnoval popkultuře, tu jsem vymezil a též ukázal různé definice. V další části této kapitoly jsem definoval, co to je komiks a následně jsem se zabýval historií světového a také českého komiksu. Ukázalo se tak, že je velmi těžké stanovit počátek komiksu, jelikož definici odpovídají i různé tapisérie či Trojánův sloup. V historii českého komiksu jsem ukázal vývoj zbrzděný komunistickým režimem, který u nás od roku 1948 panoval. Zároveň jsem se snažil ztotožnit s některou z definic komiksu. V druhé kapitole se věnuji Václavu IV. jako historické osobnosti. Zaměřil jsem se zejména na jeho obraz v dílech historiků. Historikové shodně ukazují, že Václav skutečně více pil a projevovaly se u něj panické záchvaty hněvu, často způsobené strachem o trůn. Dále se ukázalo, že historická díla o Václavovi se věnují spíše událostem a lidem kolem něho nežli samotným panovníkem. Z toho vyplývá jakási nezaujatost panovníka politickým životem.

V poslední, nejrozsáhlejší kapitole jsem analyzoval panovníkův obraz v komiksu, kterou jsem následně srovnal v Václavovém obrazem mezi historiky. Zjistil jsem, že se takřka neliší. Václav skutečně vystupuje jako osoba, která o panování nejeví přílišný zájem. Respektive vystupoval v dílech jako vedlejší postava. Také se setkáváme se zmínkami o králově častém pití alkoholu a o zájmu v lovu. Komiksy zobrazují i události, které se děly během panování tohoto krále. Setkáváme se tak s papežským schismatem, upálením mistra Jana Husa, Václavovým zajetím a dalšími událostmi. Všechny jsou povětšinou podané historicky správně. Dokonce i v satirických dílech se setkáváme se správným letopočtem, který je s danou událostí spojen. V některých dílech se však malé nepřesnosti objevují, například smrt Jana Zhořeleckého. Mohu však říci, že se vyvrátila má hypotéza. Václav nebyl zobrazen čistě negativně jako padouch, který bojoval proti Janu Husovi a přivedl české země na pokraj husitských válek. Spíše vystupoval jako nevýrazná loutka, která je ovládána svými blízkými a děním kolem sebe. Aktivně tak Václav vystupoval zejména ve sporu s Janem z Jenštejna, což se potvrzuje i v komiksu.

Komiksy jsou specificky nakresleny. Zejména pak *Opráski sčeskí historje*. Komiks *Ve jménu husa* je nakreslen vcelku realisticky. V některých případech se mi však jeví oděv postav spíše novověký nežli středověký. To však nic nemění na tom, že jsou tato díla velmi realisticky vytvořena a jejich použití ve výuce se mi jeví správné. Již kvůli velké oblibě komiksů mezi dnešní mládeží.

V práci jsem pracoval především se sekundární literaturou, v rámci které jsem zjišťoval definice či sestavoval panovníkův obraz. V druhé části jsem pak pracoval s prameny. Zde mi jako pramen sloužily komiksy, které se věnují Václavovi IV. Avšak pramenů není velké množství, stejně tak jako sekundární literatury, která se věnuje pouze tomuto českému panovníkovi. Zatím se tedy potvrzuje i možnost užít komiksy ve výuce, jelikož z hlediska historických údajů je správný.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

6.1 Prameny

JAZ. *Opráski sčeski historje: Zmikund vs Huz*. Praha: Grada, 2015.

JAZ. *Opráski sčeski historje: anep vsichni Zmikund'i národa*. Praha: Grada 2014

JAZ. *Opráski sčeski historje: rukovjet' čezki historje pro inteleguáňi*; 2. Praha: Grada Publishing, 2014.

JAZ. *Opráski sčeski historje: Legsikon visnamnih událoztí a poztaf narotní historje*, 5. Praha: Grada Publishing 2018.

JAZ. *Jak (ne)bíd suchí*. In: Facebook [online]. 2020, 3.2.2020 [cit. 2020-07-6]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/historje/photos/a.576172972397095/3314264601921238>

LEŽÁK, Zdeněk. *Ve jménu Husa: zrození kalicha*. Ilustroval Michal KOCIÁN. Brno: Edika, 2015.

MRÁZEK, Aleš. *Hrdinové reformace*. Praha: Církev československá husitská, 2015.

NĚMEČEK, Tomáš. *Karel IV. očima opata Neplacha a rytíře Smila*. Ilustroval Tomáš CHLUD. Praha: Mladá fronta, 2016.

PAŽOUREK, Vlastimil a Štěpán JANÍK. *Vartenberk: Grafická novela o Janu z Vartenberka*. Děčín: Iniciativa pro děčínský zámek, 2012

SEIFERTOVÁ, Lucie. *Dějiny českého udatného národa a pár bezvýznamných světových událostí*. Praha: Petr Prchal, 2003.

6.2 Sekundární literatura

BARTLOVÁ, Milena, ed. *Pop History: o historické věrohodnosti románů, filmů, komiksů a počítačových her*. Praha: Lidové noviny, 2003.

BARTLOVÁ, Milena, CERMANOVÁ, Pavlína, Robert NOVOTNÝ a Pavel SOUKUP, ed. *Husitské století*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

BÍLEK, Jiří. *Václav IV.: nešťastný syn slavného otce*. Líbeznice: Víkend, 2019.

BOBKOVÁ, Lenka, Tomáš VELIČKA, Mlada Holá a Jan ZDICHYNEC. *Jan Zhořelecký: třetí syn Karla IV*. Praha: Casablanca, 2016.

ČESÁLKOVÁ, Lucie, KOŘÍNEK, Pavel a Tomáš PROKÚPEK (ed.), *Signály z neznáma: český komiks 1922–2012*. Řevnice: Arbor vitae, 2012.

ČORNEJ Petr: *Václav IV. v proměnách času*. (Příspěvek k české pověsti královské.) Roč. 33, 1985, č. 5, s. 408-423.

ČORNEJ, Petr. *Dějiny země Koruny české I.: Od příchodu Slovanů do roku 1740*. Praha: Paseka, 1992.

DANIEL, Ondřej a kol. *Populární kultura v českém prostoru*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013

EISNER, Will. *Comics & sequential art*. Tamaraca: Poorhouse press, 1985.

HARVEY, Robert C. Defining Comics Again: Another in the Long List of Unnecessarily Complicated Definitions. In: *The Comics Journal* [online]. 20. 12. 2010 [cit. 16. 12. 2019]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20130224030119/http://classic.tcj.com/top-stories/defining-comics-again-another-in-the-long-list-of-unnecessarily-complicated-definitions/2/>.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)* [online]. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009.

KRUMML, Milan. *Comics: Stručné dějiny*. Praha: Comics Centrum, 2007.

LOSKOT, František. *Král Václav IV.: dle katolických klevet a dle dějepisu*. Praha: Volná myšlenka, 1911.

MCCLLOUD, Scott. *Jak rozumět komiksu*. Praha: BB/art, 2008.

PROKŮPEK, Tomáš, Pavel KOŘÍNEK, Martin FORET a Michal JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. Praha: Akropolis, 2014.

RAPP, Francis. *Svatá říše římská národa německého: od Oty Velikého po Karla V.* 2007. Přeložil Vladimír CINKE. Praha: Paseka, 2007.

SPĚVÁČEK, Jiří. *Václav IV. 1361-1419: k předpokladům husitské revoluce*. Praha: Svoboda, 1986.

SILVIO, Enea. *Historia Bohemica: Historie česká*. Přeložil Alena HADRAVOVÁ, přeložil Dana MARTÍNKOVÁ, přeložil Jiří MATL. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998. *Fontes rerum Regni Bohemiae (FRRB)*.

STOREY, John. *Cultural theory and popular culture: an introduction*. London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015

VALENTOVÁ, Simona. *Komiks jako médium uměleckého sdělení* [online]. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. [cit. 13. 12. 2019]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/67519>.

VRKOTOVÁ, Lucie. *Role populární kultury v umění ve Velké Británii a Československu v 50. a 60. letech 20. století*. [online]. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. [cit. 19.12.2019]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/85576>

VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký: česká legenda*. Praha: Paseka, 2013. Historická paměť.

VURM, Bohumil a Zuzana FOFFOVÁ. *Václav IV. a Zikmund: bratři, rivalové, králové*. Praha: Knižní klub, 2018.

6.3 Elektronické zdroje

Staré dětské časopisy [online] Prvních 5 čísel časopisu KOMETA – 1989 [cit. 18. 12. 2019]. Dostupné z: www.detske-casopisy.cz/prvnich-5-cisel-casopisu-kometa-1989

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Ústav pro jazyk český. [cit. 19. 12. 2019]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/>

Nový Hrad. In: *Oficiální web městské části Praha - Kunratice* [online]. [cit. 6.7.2020]. Dostupné z: <https://www.praha-kunratice.cz/historie-soucasnost/1463-novy-hrad>

KULDOVÁ, Petra. Suchej únor: bez alkoholu prý vydrží každý pořádný chlap. ZPRÁVY. *Mladoboleslavský deník* [online]. VLTAVA LABE MEDIA a.s., 6. únor 2014 [cit. 14.07.2020]. https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/suchej-unor-bez-alkoholu-pry-vydrzi-kazdy-poradny-chlap.html

6.4 Film

Salvador Dalí: Dvě tváře génia [film]. Režie François LÉVY-KUENTZ. Francie, 2013.

7 Přílohy

Příloha číslo 1

Ukázka textu z komiksu *Ve jménu Husa*. Převzato ze strany 12. Jedná se o úryvek z podkapitoly s názvem *Falešný papež*.

„K samotné volbě se váže vtipná historka. Běsnící římský dav čekal před palácem, až z něj vyjde nový papež. Zvolený kandidát však z pochopitelných důvodů v Římě v té době nebyl a vyjít před dav s prázdnýma rukama se kardinálové neodvážili. Po volbě proto uprchli zadním vchodem paláce a v něm zanechali jednoho italského kardinála, starého a nemohoucího, kterého narychlo převlékli do papežského roucha. Dav vrhl do paláce připraven vraždit a... našel papeže. Se smrtí na jazyku, ale italského původu. Římány okamžitě přešly krvelačné myšlenky a začali slavit.“

Příloha číslo 2

Ukázka z komiksu *Ve jménu Husa*. Přímou se jedná o vyřabování Václavova hrobu ve Zbraslavském klášteře a následná zacházení s jeho mrtvolou.

Zdroj: *Ve jménu Husa* s. 85.

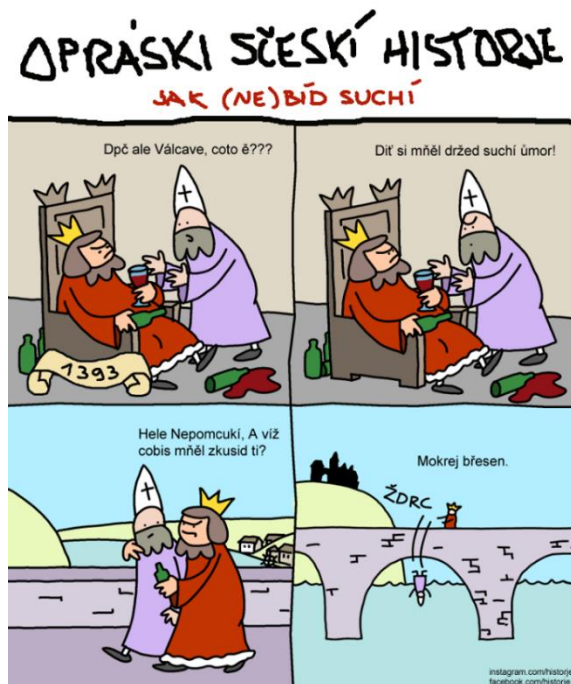


Příloha číslo 3

Ukázka komiksu Opráskí sčeskí historje – jedná se o komiksový strip s názvem *Jak (ne)bíd suchí*.

Zdroj: JAZ. *Jak (ne)bíd suchí*. In: Facebook [online]. 2020, 3.2.2020 [cit. 2020-07-6].

<https://www.facebook.com/historje/photos/a.576172972397095/3314264601921238>



Příloha č. 4

Scéna dvou dam, které mají poněkud mužské rysy. Jedna z nich mi přímo připomíná krále Václava v zobrazení komiksu

Zdroj: *Ve jménu Husa* s. 91.



Příloha číslo 5

Václav IV. se zde dozvídá, že byl sesazen z říšského z trůnu. Je evidentně, dle mimiky, velmi rozčilený.

Zdroj: *Ve jménu Husa* s. 97.

